

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Betragtninger

(Nr. 2)

over

Arbejdernes Kaar paa Landet, navnlig Husmandens i Fyens Stift.

af

N. C. Hofman(Barg).

Kjøbenhavn.

Wilhelm Priors Boghandel,

52 St. Kjøbmagergade ved Porcellænsfabriken.

1873.

Betragtninger

(Nr. 2)

over

Arbejdernes Kaar paa Landet, navnlig Husmandens i Fyens Stift.

af

N. E. Hofman(Wang).

Kjøbenhavn.

Wilhelm Priors Boghandel,

52 St. Kjøbmagergade ved Porcellænsfabriken.

1873.

Betragtninger af mere almindelig Natur 1872.

„Godt begyndt er halv fuldendt“, siger et gammelt Ordsprog, og deri ligger megen Sandhed. Derfor er det glædeligt at se, hvorledes den jordbesiddende Husmand, der udgjør en stor Del af Arbejderne paa Landet, er begyndt at vaagne og komme til Erkjendelse af, baade at Jorden ved rigtig Behandling kan give rige Afgrøder, og at disse, rigtig anvendte, kunne forvandles til mange Penge. Med Spade i Haand og Køerne for Plov har mangen en Husmand lært sig at staa paa egne Ben, og Selvhjælpen bærer saa stor Velsignelse i sine Frugter, at Exemplet smitter, saa at flere og flere følge efter. De Exempler, der i det Følgende skulle anføres, vidne om, at Husmanden (i Fyen) virkelig er vaagnet, saa at hans Stræben efter økonomisk Selvstændighed maa kaldes en god Begyndelse, der lader haabe raske Fremskridt!

Ligesom Gaardmændene i forholdsvis kort Tid bleve frie for det tidspildende og fordærvelige Hoveri til Herremændene, saaledes vil det heller ikke vare længe, før Husmændene med Jord ville vide endog ved egen Kraft at gjøre sig frie for det fordærvelige Hoveri til Plojemanden. Enhver saadan Frigjørelse har sin store Betydning i Samfundet, men kommer sjelden paa en Gang og uden at flere Aarsager blive medvirkende til et og samme Maal. De høje Priser, der nu betales for Landmandens Produkter, maa anspore ham kraftigt til Anstrængelse og Flid, hvorimod de tidligere lave Priser baade paa Korn og Kreaturer næppe lønede den Tid og Møje, der anvendtes paa deres Frembringelse. Hoveriets Afsløsning bragte de større Herregaarde i Forlegenhed for Arbejdere; derfor hørte de sig om efter Maskiner til at spare Haandkraft; det gav Anledning til at baade Saa-, Tærste-,

Sækkelse- og flere Maskiner, forbedrede Pløve, svenske Harver m. fl. fandt villige Kjøbere.

Hvorledes var det bevendt med Hollænderierne og Mejerierne saa længe en god Ko kjøbtes for 25 Rd. og 1 Pd. Smør for 24 St.? Dengang var der paa Verne saa eller ingen (enkelte indvandrede Holstenere gjorde Undtagelse), som tænkte paa at give Køerne Korn, endfige Oliefager, men kun Halm og lidt Hø; derfor var man tilfreds med at bringe Køen saaledes igjennem Vinteren, at den om Foraaret kunde rejse sig selv i Baasen. Nu bliver Køen ikke alene paa Herregaarde, men hos Bonde og Husmand striglet og pudset ligesom en Hest, og holdt ved kraftigt Foder i saa godt Hul om Vinteren, at det om Sommeren mangen en Gang bliver vanskeligt at faa Græs nok til at holde Huldet vedlige. Den nuværende Pris paa godt Smør, 3 Mk. pr. Pd. og derover, er en kraftig Spore til Mælkenes rigtige Behandling; det er ikke alene Gaardmænd, men ogsaa Husmænd, som nu flytte deres Mælk ud af Beboelsesværelserne til luftige Mælkestuer, hvor den stundom endog behandles efter Aftjølingsmetoden med koldt Vand. Den nuværende Pris paa Husmandsmør angiver han selv til 2 Mk.; en bedre Behandling vil altsaa kunne forhøje Prisen 50 pCt.! Medens Byg betaltes med 2 Rd. Tønden, maatte Jorden ikke koste ret meget at bearbejde; derfor maatte den nøjes med Pløjning og Harvning til 4 à 5 Tommers Dybde i Ny og Næ; nu, da Kornet er 3 Gange saa dyrt, nu nøjes man ikke med 6 à 8 Tommers Pløjning, og det til bestemte Tider, men begynder at bruge Spaden til dobbelt og tredobbelt Dybde — alt for at afstvinge Jorden saa store Afgrøder som muligt. 1840 var jeg blandt de første, som dyrkede Kaal og Kunkelroer i Marken til Kreaturfoder; nu dyrkes de næsten i hvert Sogn i hele Landet. Tiderne have forandret sig; Alt gaar fremad, og den Landmand, stor eller lille, som bliver staaende, gaar i Virkelighed tilbage. Hvorfor? Fordi de Andre løbe fra ham. De følgende Blade skulle vise, at der ere Husmænd i Fyen, som baade i Henseende til Jordens Dyrkning, Kreaturerens Fodring og Mælkenes Behandling have gjort saa store Fremskridt, at deres Exempel er en stor Opmuntring til Efterfølgelse. Begyndelsen er altid den sværeste; hvormed have disse Husmænd da begyndt den Virksomhed, der nu roses og belønnes som hyppelig Dyrkning? Begyndelsen gjøres med, at Kreaturerne faa kraftigere Foder til Frembringelse af rigeligere og bedre Gjødning. En Del af Foderet kan kjøbes af den, som har Raad dertil, men det billigste og mest hensigtsmæssige Foder er Rodfrugter, som frembringes i rigeligt Maal, naar dertil

vælges passende Jord og derpaa anvendes tilstræffelig baade Gjødning og Arbejde. Det er en priselig Forsigtighed, at de fleste Husmænd, som nu fulegrave deres Rod, begynde til en Prøve med 1 Skp. Land.

Enhver Industri, som er grundet paa naturlige Forhold, vil ogsaa, naar den bliver bekjendt, nok bane sig Vej og Fremgang; men ofte trænger den i Begyndelsen til Hjælp og Opmuntring for at gjøre hurtig Fremgang. Dette gjælder ogsaa om Husmandens „hyperlige“ Dyrtning af hans Jordlob, som adskiller sig fra andre Landmænds Industri derved, at den efter sin Natur i særegen Grad bør være intensiv, det vil sige saaledes indrettet, at den ved Hjælp af meget Arbejde, anvendt paa et lille Areal, kan aftvinge dette rige og lønnende Afgrøder. For at formaa Husmanden dertil, maa man søge at bibringe ham Oplysning baade gennem passende Bøger og Fagstoler. Opmuntringen har i nogle Aar bestaaet i Pengepræmier, udsatte baade af Selfaber og 1872 af Finantserne. Den varige Opmuntring og Løn er naturligvis Jordlobdens Forbedring og større Afastning; men en Pengepræmie paa 10 til 30 Rd. er for de fleste Husmænd, som savne Driftskapital, en ret klækkelig Hjælp. Naar en Frugt er godt udviklet, behøves der kun faa Dages Sol og Varme til dens Fuldmødenhed og Sødme; paa lignende Maade synes det at gaa med Husmandsindustrien. Husmanden med Jord har i det mindste i Fyen havt en Fornemmelse af, at han maatte kunne gjøre mere ud af sin Tid end til at høste en blot og bar Dagleje; med hvert Aar blev det dyrere at leve, og Fortjenesten tiltog sjelden i samme Forhold. Husmandens Stilling var mange Steder uholdbar og derved modtagelig for en Forandring, den trængte til lidt Solskin, og det synes virkelig, at Præmierne have virket som Solstraaler til at modne Husmandens Beslutning, og til at føre denne frisk og gavnlig over i Livet. De have virket som et elektrisk Stød; thi hvor man nu hører, over hele Fyen, har Husmanden taget fat paa Spaden, der bruges selv i Aftenens Tusmørke og stundom ved Maanekskin eller Lygte; deres Tal ere ikke lidt, som i dette sidste Aar have begyndt at dresfere deres Røer til Træl baade for Vogn og Plov; men mange klage over Mangel paa Penge til Opsætning af Redskab, og derfor vil Spaden som det billigste for det første blive det vigtigste.

For brugte Husmanden Spaden kun for at faa lidt Kaal, Kartofler o. s. v. i sin Have, sjelden i Marken; nu derimod har han for Alvor begyndt at grave i det mindste faa stort et Stykke, som det, hvori han vil have Rodfrugter,

og dette bliver større Aar for Aar, siden han er kommet til Overbevisning om, hvor meget disse, og især Gulerødder, bidrage til at forsøge Koen's Mælk og Grisens Trivselighed. Men der ere mange blandt de præmieæftende Husmænd, som grave ogsaa flere Tønder Land til Kornet, og behandle al deres Jord med Spaden! — Alle ere enige i den Anstuelse, at Spadefulturen lønner sig, d. v. s. giver højere Løn for det derpaa nedlagte Arbejde, end om den samme Tid var anvendt til Dagleje eller Arbejde hos Pløjemanden; dog under een Betingelse, og det er, at Jorden gjødes stærkere i samme Forhold som Spaden griber dybere i Jorden. Det kunde derfor ikke gaa an, at en Husmand paa engang vilde tage sig for at dybtgrave et stort Stykke af sin Lod, naar han kun havde en lille Mødding at raade over.

Erfaring viser, at manges en Husmand ved at kulegrave og gjøde 1 Skp. Land godt, kan aale 40 til 50 Tdr. Gulerødder eller Kunkelroer. Sligt Exempel smitter. Kone og Børn hjælpe gjerne til at luge, hakke, tage op, pudse, sætte i Stak og ståre til Koen; thi Koen er Familiens bedste Ven, og Gulerødder er Koen's bedste Foder; den æder dem med Begjærighed, faar Kræfter af dem, malker godt og giver ganske anderledes fed Mælk efter dem end efter f. Ex. Roerblade, som Koen nok vil æde, men ikke faar Kræfter af, ikke at tale om, at baade Ko og Gris kunne tilbøds fedes paa Kunkelroer. Man kan ikke let give for mange Gulerødder eller Kunkelroer, 1 à 1½ Skp. om Dagen er en god Hjælp, især naar der gives Hø, lidt Korn eller Diefager ved Siden; men store Gifter Roerblade uden Kraftfoder gjøre Koen saa svag, at det siden varer længe før den igjen kan komme til Kræfter. Men jeg bør gjentage, at jo dybere Jorden graves, og jo mere raa Jord der kommer op, desto nødvendigere bliver det at gjøde den stærkt, og at blande det øverste Jordlag med gammel udbrændt Gjødning eller Kompost. Menneftet gaar saa let fra den ene Yderlighed til den anden. Saa længe Husmandens Jord kun blev pløjet 5 à 6 Tommer dybt kunde den ikke give stort Udbytte af Rodfrugter, fordi disse's Rødder ikke gaa synnerligt dybere end Madjorden, d. e. det Jordlag, som bliver smuldret med Rødstab, udsat for Luften og gjødet. Naar den samme Jord nu graves 14 Tommer, endfide kulegraves 18 à 24 Tommer dybt, bliver Madjorden begravet og dækket med 8 indtil 18 Tommer raa Jord; men da er det en urigtig Betragtningssmaade, som jeg har hørt udtale, at Frøplanten „strax sendte sin Pælerod ned paa Dybet indtil den naaede Madjorden; derfor blev Guleroden lang, og siden kom Tykkelsen til at svare til Længden“. Det Urigtige ligger

deri, at naar den første Rodspire har fortæret den Smule Næring, som Frøet indeholdt, og skal til selvstændig at søge Næring til den spæde Plante udenfor Frøet, saa træffer den kun raa Jord og hverken Kulstof eller Kvælstof, som ere saa nødvendige til Udvikling baade af kraftigtgrønne Blade og en dyb Rod. Derfor vedbliver den spæde Plante et sygeligt Liv endog paa dybtgravet Jord, medmindre den raa Jord faar saa megen Gjødning, at den kan finde Næring deri og Kraft til at fende sin Rod saa dybt, at den naaer ned i den gamle Madjord. Jeg har set ikke alene Rodfrugter, men Havre f. Ex., staa længe i Stampe — saa længe Roden arbejdede sig ned, men, da den naaede Madjorden, i kort Tid saa en mørkegrøn Farve og Straa som Rør og en Top, der syntes at love 30 Fold. 18 Tommers Madjord fordrer 3 Gange saa megen Gjødning for at holdes i Kraft som 6 Tommers; men, naar de saa den, saa indeholde de ogsaa 3 Gange saa megen Plantenæring og — hvad der er af stor Vigtighed — lider næsten aldrig af Tørke. Derfor kan den Jordbruger, som naaer at kulegrave 18 Tommer og tilstrækkeligt at gjøde 1 Td. Land, med Føje gjøre Regning paa at eje næsten 3 Gange saa megen Jord som dengang han kun fik den dyrket 6 Tom. dybt; hans Flid har erhvervet ham 2 Tdr. Land mere, og det vil være et let Regnestykke at bevise, at den paa Gravningen anvendte Tid opnaar en meget høj Dagleje, naar det betænktes, at 1 Td. Land almindelig Agerjord enkeltvis nu betales med omtrent 400 Rd! Naar dertil kommer, at jo dybere Jorden arbejdes og smuldbres (især om den derhos er rorlagt), desto mindre bindende bliver den og siden lettere at arbejde. Derfor danner Spaden en god Forberedelse til Pløjning med Rør, og den Dyrkningsmaade vil sandsynligvis blive almindelig, som Enkelte nu have begyndt, at grave og gjøde Brakjorden til Rodfrugt, og derefter at pløje med Rør al den Jord til Korn, som ej kan overkommes med Spaden. Denne Fremgangsmaade finder Støtte i den Erfaring, at paa den Jord, som efter Gulerødder f. Ex. vilde blive for sildig modtagelig for Vintersæd, gaar det godt an at tage Byg og at saae Rug i den tidligfældede Bygstub, naar man kan give omtrent 200 Pd. Kunstgjødning pr. Tønde Land. Jeg raader Husmanden til at grave sin Jord et Spadestik den første Dvergang, og ikke strax at begynde med den dybe Kulegravning. Antaget altsaa, at han for hver Ro, han har paa Vintersøder, graver og gjøder 1 Skp. Land til Rodvæxter, Kunkelrøer, Gulerødder og Kartofler, saa tør han nok vente at høste i første Dmgang mindst 25 Tdr., næste Dmgang, naar den raa Jord bliver mere udluftet og bedre blandet med

Gjødning, 30—40 Tønder. 25 Tdr. = 200 Skpr. ville strække til 1 Skp. om Dagen, saa længe Koen staar inde. Fragaar nu Kartofler til Menneskesøde og en Del Roer til Faar og Gris, saa kan Koen dog saa 3 Fjerdingaar om Dagen med Tilgift af lidt Grønkaalsblade af de Planter, Husmanden nu saa almindelig sætter imellem Kartoffelraderne. Tidligere regnede Husmanden paa at strabe et Læs Hø sammen til hver Ro; kan han nu bringe det samme Læs Hø tilveje og bruge Rodfrugterne som Tilgift, vil det være et stærkt Skridt fremad til at saa mere og bedre baade Mælk og Gjødning. Bliver der mindre Hø eller dette er grovt eller mindre vel hjerget, vil lidt Klib, Svinemel fra Møllen eller Oliefager være meget ønskeligt, for at Koen skal saa fuld Nytte af Rodfrugterne; — og det er glædeligt, at denne Udvej benyttes af Husmændene efter stor Maalestof.

Det er en stor Fornøjelse at se, hvorledes Grundforbedringer stride frem. Ved Gravning støder Spaden paa en Mængde Sten, der nu paa mange Steder søges saa stærkt til Landevejenes Forbedring, at Salget af dem betaler en god Del af Arbejdet. Husmanden er ikke bange for at bruge Hjulbøren til Fyldnings- og Jævnings-Arbejder, og det vil ikke sige lidt, naar gamle højrøggede Agre f. Ex. sløjffes paa den Maade, at Madjorden først graves ud fra Ryggen, den magre Undergrund trilles hen i Huller eller ned i Kenerne, og Madjorden atter føres tilbage til den sænkede Ryg. Rørlægning er nu ganske almindelig, og Mergling forsøges om igjen, stundom med Feld, men efter Andres Erfaring uden mærkeligt Resultat. En Grundforbedring, som, hvor Forholdene tilstede det, er i høj Grad lønnende, omtales af mange Husmænd, og det er, hvor der findes Tørbegrave og Mosehuller, der ligge saa højt, at det meste Vand kan ledes bort, at grave den sidste brugelige Tørv op, og derpaa fylde Graven med Sand og Ler fra nærmeste Højland. Det er mærkeligt at se, hvor stor Frugtbarhed slige Pletter udvikle, naar det øverste Jordlag faar Gjødning. Det er især Kaal og Rodfrugter med dybtgaaende Rødder, som lykkes udmærket.

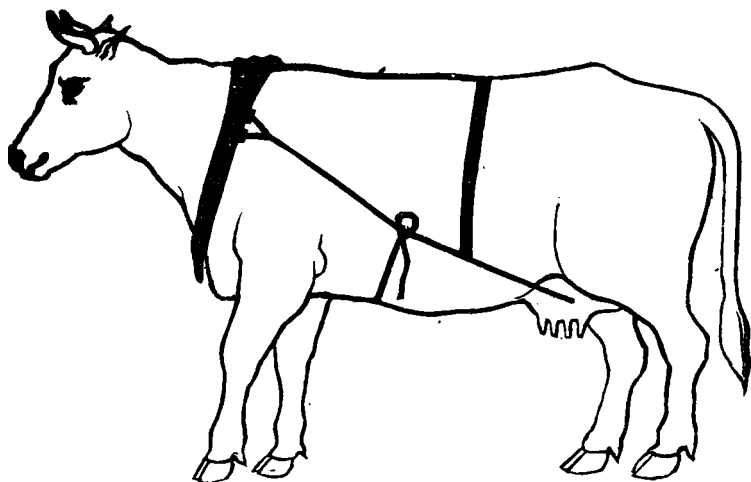
Naar saaledes Jordens Grundforbedring, Gravning og Rodfrugtavl ere nævnte som de første Midler til Forbedring i den jordbrugende Husmands Kaar, saa maa jævnsides dermed hverken forsvømmes at passe Møddingen ude eller at holde Orden og Virksomhed inde. „Det er Møddingen, der sætter Maden paa Bordet“, siger den gamle Bondepraktika. Hvermand veed, hvad det baader at benytte ellers ledige Timer til Husflid, som giver kjendeligt Bidrag til den saa nødvendige Drifts-

kapital. Lidt rede Penge skal der jo altid til. At sætte omkring Nøddingen en Jordvold, som kan holde det tilløbende Regnvand ude, og hindre Møgfasten i at flyde bort, er en væsentlig Forholdsregel; kan dertil ikke faaes andet, saa graves et Hul udenfor i Marken, og tages Jord fra Undergrunden. Dernæst at blande Gjødningen lagvis ikke alene med de grove Halm- og Hø-Straa, som først have været strøede under Koen, men ogsaa med Rør og hvad andet „Strupperi“, Husmanden om Sommeren har kunnet samle fra Mose, Eng o. a. Steder. Hvor Tørvsmul og Jordtørv kunne faaes, ere de umærkede til Blanding; i Nærheden af Havet forsømme man ikke at samle Blæretang og en Mængde fine Søplanter, der meget hurtigere end Bændeltang gaa i Forraadnelse, og indeholde megen Plantenæring. Der ere Husmænd, som nu tage godt vare paa Latrin og blande denne med Tørvsmul og Aste.

Jeg nævne Husflid, og det skal stjønnes af flere Exempler, som blive trykte i disse Meddelelser, at den paa enkelte Steder har gjort megen Nytte; men i det store Hele staar Danmark i denne Retning tilbage for andre Lande. Ogsaa Børnene vænnes mindre til nyttig Sysselsætning af ledig Tid. Jeg vil blot nævne to Exempler fra Tydskland og Frankrige. Paa Landevejene træffes i Nærheden af Byerne gjerne Børn hver med sin Kurb og Pose; i den første samles Gjødning — de Hesteparer, som falde paa Vejen, — og i Posen de mange Gaase- og Ande-Fjer, som gjerne ligge omkring Gadeljærene. Det kan nok hændes sig, at de smaa Samlere imellemstunder komme op at flaaes om „en Pære“, men Lønnen udebliver ikke for den Iver, hvormed de drage Omfjerg for, at intet maa spildes. Det hændes ofte, at der om Vinteren for Fruentimmerne falde ledige Timer, som de gjerne vilde gjøre frugtbringende; men have de ikke Øvelse i at bruge Naalen til Pynt eller Strædersyning for Andre, saa giver Koffen og Strikketøj nuomstunder kun tarvelig For tjeneste. Det var ønskeligt, om disse itide havde forberedt sig paa Materiale til Husflidsarbejde, f. Ex. Stærgræs til Simer, Flæg og Kalmus til Stappuder og Rørmaatter m. m.; for dem stod der endvidere tilbage, naar Jorden ikke var frofsen, at bruge den nyttige Spade. Dette er ganske almindeligt i andre Lande; ogsaa paa Derne i Besterhavet; naar unge Mænd og Karle som oftest ere paa Søen, hviler alt Jordarbejde paa Kvindfolk.

Jeg er fra flere Sider bleven spurgt om, hvem der kan lave Seletøj, passende for Rør. I den Henseende kan jeg blandt andre henvise til Husmand Rasmus Nielsen paa

Fjeldsted Mark ved Aarup Station, som har tilbudt sin Hjælp i den Retning. Han har sendt mig en af Papir udklippet Ko, hvorpaa Seletøjet er tegnet med Blæk saaledes:

Det har den Fortjeneste at være Stavtøj, som Husmanden har mere Tillid til end det simplere og mere hensigtsmæssige Nag, som Svenskerne bruge, og end Pandeaaget, som benyttes i alle Bjergegne af Tydsland. Trækket er her anbragt nær oppe ved Manken, og det er der, Koen har sin Styrke, hvorimod Bougenes Bevægelse bør være frie. Et Hestestavtøj kan derfor ikke være tjenligt til Køer.

Et andet Spørgsmaal vil jeg her offentlig besvare, fordi det, skjøndt kun fremsat af Enkelte, dog maaste bevæger sig gennem Manges Tanker. „Hvad sættes der mest Pris paa af de Herrer, som skulle bedømme Ansøgningerne og foreslaa Præmier?“ Ansøgningen maa indsendes i rette Tid. Ikke fordi man jo gjerne vilde tage dem med, som kom for sildig; men det er en stor Ulempe, naar Ansøgningerne først ere ordnede efter Amt, Herred, Sogn og By og have begyndt at cirkulere til Bedømmelse, naar der da kommer flere Ansøgninger til bagefter. Den, der kommer for sildig, maa være forberedt paa ikke at komme i Betragtning. For at faa Præmie af Finantserne, maa Husmandens Drift være „hypperlig“, d. v. s. den skal, hvad enten Lodden er stor eller liden, tilsigte at bringe det efter Omstændighederne mest mulige ud af

Jorden. Dertil hører: 1) at Hindringerne for god Kultur skulle være fjernede, Stenbrydning, Jævning af Overfladen, Afgrøftning, selv dyb Kørlægning, Mergling m. m. foretagne. 2) Brugen af Spade til Jordens dybere Bearbejdning — et à to Spid dybt efter Omstændighederne — dog ikke hurtigere end at den kan gjødes tilstrækkeligt. Derfor ses paa Møddingens Behandling samt Brugen af Aje, Latrin og Kompost. 3) At Husmandens Stilling er saa lidt afhængig som muligt, er en stor anbefaling, fordi han da bliver bedre i Stand til at passe sit Eget, hvilket især for Rodfrugternes Vedkommen er af stor Vigtighed. 4) En velnæret Besætning, selv om Ejeren har været nød til at købe Tilskud af Græs og Hø. Dette vil som oftest være den billigste Maade til at skaffe kraftig Gødning. 5) Dyrkning af en rigelig Mængde Rodfrugter til Vinter-, og Staldfoder til Sommer-Foder. 6) Mange Fold Korn og Handelsvæxter. 7) Huslid og nyttige Sysler i de ledige Timer. Endelig anbefaling ved paalidelige Mands Vidnesbyrd. Vedkommende Pløjemand kan f. Ex. ikke uden videre antages for paalidelig; thi naar han roser sin Husmands Drift, saa roser han der ved sig selv som den, der har haft en væsentlig Del i Husmandslobdens Drift og Behandling.

Det er ikke frivilligt Arbejde hos Andre — være sig Afford eller Dagleje — saa meget som tvungent Arbejde, Hovveri, til ubestemt Tid, der stader Husmandens Selvstændighed. Angaaende den Vanskelighed for Husmanden, der sjælden er vant til at føre Pennen, at give en fyldestgjørende Beskrivelse af sin Drift, da kan det ikke nægtes, at Fremstillingsmaaden har nogen Indflydelse paa det Billede, Læseren faar af Husmandens Økonomi; men saa meget er sikkert, at naar Ansøgningen ikkun giver fyldestgjørende Svar paa de Spørgsmaal, som ovenfor ere nævnte, og hvortil han i Reglen let vil kunne skaffe sig Skema til Udfyldning, saa maa Husmanden langt hellere bruge sit eget naturlige Sprog (selv om Udtrykkene ere mindre korrekte), der giver Ansøgningen et friskt og ejendommeligt Præg, end henvende sig til en Fremmed, der maaste gøre flere end een lignende Tjeneste med at skrive, men ikke kan lade være at blande sine egne individuelle Anskuelser med ind i Ansøgningen, hvorved alle de af ham skrevne Ansøgninger faa en og samme kjendelige Farve, der trætter og kjeder Læseren.

Dem, som herefter maaste fremdeles maatte finde Anledning til at søge om Præmie, vil jeg endnu give to Raad:

1) Hele Aaret om at gjøre nøjagtige Optegnelser om Vægt, Maal og Penge; thi de ere uundværlige, naar der skal

gives nøjagtige Svar paa de opfastede Spørgsmaal. Jeg formoder, at disse for alle Selskabers Bedkommende ville blive i det Væsentlige de samme som dem, det patriotiske Selskab i Fyen har ladet trykke, og hvis 20 Numere nævnes her nedenunder (saas i den Hømpelste Boglade i Odense).

2) Ved Siden af Spørgsmaalenes Besvarelse — Rubrikerens Udfyldning — at give en kortfattet Fremstilling af Driftens Begyndelse og Fremgang til dens nuværende Standpunkt. Den Husmand, som fra smaa Aar ved egen Drift, Flid og Betænkksomhed har lykkes at arbejde sig op til Velvære, har naturligvis større Fortjeneste end en anden, der f. Ex. ved Arv er kommen i Besiddelse af et godt Hus og let kan baade holde dette pynteligt og Driften ypperlig!

Den Husmand, der sjernt fra Kjøbstad driver en god Have ved Siden af sin Rod, og ved Aaal- og Handelsplanter bringer et lille Bidrag til Driftskapital tilveje, er naturligvis fuldt værdig til at komme i Betragtning; men anderledes forholder det sig med dem, der i Nærheden af Kjøbstad drive Handelsgartneri; thi ifølge Sagens Natur komme de til at staa udenfor Husmandsklassen, d. e. de blive lige saa meget Handlende som Agerbrugere. Det er paa lignende Maade som at en Husmand næppe kommer i Betragtning, naar han er Kvæghandler. Saaledes ogsaa den, der tilbøls lever af sin Tørvemose og lægger 100 à 200 Ræs Tørv op til Salg. Lad være, at Ejeren senere fylder de tomte Tørvgrave med Jord og forvandler dem til god Ager, saa vil det stedse blive en vanskelig Opgave for den Udenforstaaende at bedømme, om ikke fordelagtig Handel med Tørv har baadet Husmanden mere end ypperlig Dyrkning af Jorden og god Behandling af Husdyrene.

Jeg veed, at jeg taler ud af Husmandens Hjerte, naar jeg siger, det var ønskeligt om hver Familie kunde holde en Ko; thi Mælk er vanskelig at undvære i et Hushold, især naar der findes Børn; men hvor Forholdene ikke tillade det, var det ønskeligt, om Geder maatte blive mere almindelige saaledes som i andre Lande. Godt tøjrede vilde de nok kunne holdes uden Skade, og de give forholdsvis megen Mælk. Jeg veed ingen Husmand paa Fyen, som holder Faar for Mælkens Skyld; men derimod er Faaret ham et vigtigt Husdyr baade for Uld til Klæder og for Lammernes Skyld, som løse en klækelig Stilling hos Slagteren. Grisen er næsten uundværlig for en Husmands Familie. Om denne ogsaa kun har en nok saa lille Haveplet til sin Raadighed, deler den dog gjerne de fremavlede Kartofler og Roer mellem sig og Grisen; Rodfrugterne bidrage ikke saa lidt til at sætte

Kjøb, indtil kjøbt Korn og Svinemel kan bringe Flaſt, der for det meste maa erſtatte det dyrere Smør. Smaaſkrea- turer, navnlig Høns, findes hos næſten enhver Huſmand; har han ikke anden Plads til dem, ſaa ſaa de en Rede inde i den varme Stue, thi uden Varme ſaas ingen Æg, endſige trivelige Kyllinger. Hvilken animalſt Føde ſtal den Huſmand kunne ſaa, ſom ikke engang kan holde en Høne? At kjøbe Alt, ogſaa til Huſdyrene, vil ſjældn lønne ſig. Derfor beklager jeg i høj Grad den Arbejderfamilie paa Landet, ſom er Indſidder i Ordets ſtrængſte Betydning, ſom ikke har den ringeſte Plet Jord at dyrke for ſig ſelv, men alene er henviſt til ſin Daglejerfortjenefte. Falder der Syg- dom paa, er Familien talrig, og have Forældrene den Vres- følelſe ikke at ville ſøge Fattigforſørgelſe, ſaa kan virkelig og ufortjent Nød komme tilſtede; og denne Nød bliver end mere trykkende, derſom vedkommende Familie ikke hører hjemme i det Sogn, hvor den boer, men er forſørgelſesberettiget i et andet Sogn; thi den bliver ilde ſeet og trykket paa alle Maader, hvor den er, men holdt borte fra Forſørgelſes- Kommunen ſaa længe ſom mulig. En ſaadan Nød bør Sam- fundet efter Evne ſtræbe at afhjælpe, og derpaa var de Fat- tiges Paſſe beregnet. Men deſværre viſer det ſig, at de Velſtaaende altfor ofte lægge Eneſte-Stillinger i Vøſſen, der ſom de lægge noget, og det er meget beklageligt, at Fattig- forſørgelſen af den Grund ikke kan blive frivillig. En af Udvejene til at raade Bod paa dette Onde turde være, om enhver Kommune diſponerede over et Stykke Jord — ſaa vidt muligt midt i Sognet — hvoraf den jordløſe Huſmand, mod en billig Afgift til Afbenyttelſe, kunde overlades et Stykke, hvorpaa han med Spaden kunde dyrke nogle Kartofler og Rjøkkenurter. Man vilde derved modarbejde den ſocialiſtiſke Stemning, ſom undertiden ſøger at gjøre ſig gjældende ogſaa blandt Arbejderne paa Landet.*)

*) Jeg har modtaget Brev fra En, der kalder ſig „Huſmandskone“, hvoraf her meddeles nogle Linier:

„Dr. Hofman (Bang)!

„Ved at læſe Deres Bog om Arbejdernes Kaar kom jeg til Kundſkab om, at De viſt ikke har ſynderlig Begreb om den Fattiges Levemaade, thi hvis det gik ſaaledes ſom i Deres Rjøkken, ſaa var det en anden Sag, men De er at undſkyld, thi De er jo opſødt i Overflod og har viſt ikke nedværdiget Dem til at dele Maaltid med den Fattige, for ſaa tror jeg næppe De kunde udtrykke Dem ſaa meget med Sparſommelighed, thi det er en tvungen Nødvendighed, eller De maa ſulte. Nej vil De have Underret- ning om den Fattige, ſaa ſøg Socialiſten. — — — Der er viſt

Dette drages ikke frem for derpaa at bygge en Klage mod den Fattige, men tværtimod for at tænke over Mulighederne til at afhjælpe Klager, for saa vidt de virkelig maatte være berettigede. Det viser sig nemlig, at der især ere to Perioder, hvor Noeden kan blive stor og meget trykkende. Den ene er den ovenfor omtalte, naar den jordløse Husmand har stor Familie, indtil Børnene vore saa meget til, at de kunne komme ud at tjene. Falder Sygdom paa, bør de tages under Armene, og Sammenstød af billigt Fødekorn er et af de hensigtsmæssige Midler, som paa mange Steder bringes til Anvendelse; men det er ofte utilstrækkeligt. Fællesmejerier efter Koldtvandsmetoden ville aabne en anden Udfigt, idet den stummede Mælk albrig bliver sur. I flige Sogne vil den Fattige ikke behøve at spille Tiden med at søge og bede om lidt Mælk; men Bestyrelsen af de Fattiges Kasse vil da være i Stand til at løse og skjænke den Trængende Billetter til at hente Mælk, Kjørnemælk og Valle paa bestemte Tider af Dagen. Dersom Dyrkningen af Sukkerroer vinder Fremgang, vil Behovet af Akfordarbejde blive langt føleligere end nu, og da Noen kan betales med høj Pris, vil god Fortjeneste blive en nærliggende Følge. At slaa Sten til Landeveje er en Fortjeneste, som i de senere Aar hysfætter mange Hænder i Akford, og saaledes maa det haabes, at Fremtiden vil aabne endnu flere Veje til Arbejdsfortjeneste. Men hvad der her er nævnt, gjælder om den Arbejdsføre. Den anden Periode af Husmandens Liv, hvori han næsten stedse trænger til Hjælp, er Alderdommen, f. Ex. fra det 56de Aar, hvor de fysiske Kræfter begynde at tage af.

Det er endnu desværre alt for sandt, naar Talen er om Bøndebefolkningen, at „en Fader kan være i Stand til at ernære og bringe 10 Sønner frem, men 10 Sønner vide sjældent at ernære en Fader“. Til at afhjælpe denne Ulempe er det at Alderdomsforsørgelses-Anstalter ere saa overmaade onstelige. Dette indses ogsaa almindeligt, og der skrives og gjøres saa meget i denne Retning, at jeg ikke skalde tale mere derom, dersom det ikke var for at vise hen til en Foranstaltning hos vore Naboer i Sverige, som, forekommer det mig, i høj Grad fortjener Opmærksomhed. En Hovedsag

„kun saa af de Fattige, som læser Deres Bog, der kan læse uden „i højeste Grad at blive forbittret. Det er den idelige Selvhjælp „og Flid, De raader paa. Jeg gad nok vist, hvor mange Timer „om Dagen De anvender til virkelig Rytte, siden De er saa tro „til at vise den Fattige Arbejdsomhed. — — — De maatte hellere „lagt Dem paa Deres bløde Seng end udarbejde en saadan Bog. En Husmandskone.“

er nemlig, at en lille Sum Penge, indsat ved Varnets Fødsel, kan voxe op saa meget som muligt til den Levealder, da Kræfterne efter Naturens Orden tage af. Saaledes voxe f. Ex. i Vestgothland 10 Rd., som, indsatte ved Fødselen, staa til det 56de Aar (uopjælige fra det 6te Aar til denne Alder), op til en Kapital af 311 Rd., altsaa mere end det 3-dobbelte. Forvandles denne Kapital til Livrente, kan Vedkommende vente 9 pCt., altsaa over 27 Rd. om Aaret saa længe han lever*)! Dette er en stor Hjælp. Jeg veed Kommuner, som aarlig indsatte indtil en vis Sum i Livsassurance for de fattigste Børn, der fødes. Dette forekommer mig at være en saare klog Assurance-Præmie, som Kommunen betaler; thi bliver Vedkommende ved at være fattig og forbliver i Kommunen, saa er 27 Rd. en stor Hjælp til Forsørgelsen, og har han forladt Sognet og er kommet over i en fremmed Kommune, vil denne ikke, saaledes som nu, anvende alle Midler for at faa den Fattige drevet tilbage til Forsørgelses-Kommunen. Som ved al Assurance kan Indsatsen — her 10 Rd. — gaa tabt (thi Kapitalen tabes, naar Vedkommende døer, som sagt, mellem det 6te og 56de Aar); men den erhvervede Sikkerhed imod trykkende Fattigforsørgelse er stor og taler for Sagen.

Efter disse mere almindelige Betragtninger vil jeg gaa over til Meddelelser, stottede paa Oplysninger, der i 1872 ere fremkomne i de Ansøgninger, som fra de forskjellige Egne af Fyens Stift ere indgivne til de bestaaende landøkonomiske Selskaber og Finantserne om Præmie for ypperlig Dyrkning af deres Huslodder.

Statistiske Udtoget af Husmandsansøgningerne 1872.

Gjennem de forskjellige landøkonomiske Selskaber i Fyens Stift ere indkomne 210 Ansøgninger om Præmie for ypperlig Dyrkning af Huslodder, men Ansøgnernes Antal er kun 180, idet adskillige Husmand have indgivet Ansøgning til to eller flere Selskaber. Dette sidste er for Dommerne meget uheldigt. En Ansøgning, indgivet til nærmeste Selskab, og af dette anbefalet til Finantspræmie, vilde vistnok

*) Det kongl. Livsassurance-selskab i Stockholm giver, om jeg ei tager fejl, over 30 Rd.

udrette lige saa meget som flere Ansøgninger fra samme Husmand.

2	Husmand	tilkjendtes	hver	30 Rb.	...	60 Rb.
8	—	—	—	20	"	160 "
19	—	—	—	10	"	304 "
31	—	—	—	12	"	372 "
11	—	—	—	10	"	110 "
<hr/>						
71*)						1006 Rb.

De største Præmier tilkjendtes Husmænd fra det sydlige Fyen, og det kan heller ikke nægtes, at disse i det Hele taget endnu staa højt. Derfor ere de største Præmier gaaede til Svendborg Amt, og navnlig de to Præmier à 30 Rb. til Sødinge By i Ringe Sogn. Den ene Johan Nielsen, som ifjor fik Solbager af det patriotiske Selskab, den anden Rasmus Andersen Glue, hvis Ansøgning, som den bedste, lyder saaledes:

Skema til Udfyldning:

for Jordbruger Rasmus Andersen paa Sødinge Mark,
Ringe Sogn, Gudme Herred, Svendborg Amt,
som Ansøger om Præmie for ypperlig Husløbs-Dyrkning,
for Aaret 1872.

1. Ansøgerens Stilling (Ejer, Fæster, Lejer); om der ved Siden af Jordbruget drives andet Erhverv og da hvilket? Jordbruger. Ejer. Erhverv ved forskellige Husflidearbejder, Pumpemager, Mosemøller, Strygelpaaner, Skær og andre Trævarer til Husbrug paa Landet. Slibning af Barbeer-
knive.
2. Areal à 14,000 Kv.-Alen pr. Td. Land, dels Ager og dels Eng? Matrifikuls-Nr. 34 b, 34 d, 46 a, Hartkorn
" Td. 1 Skp. 3 Fdr. 1½ Ab.
Areal 2 Tdr. 2 Skpr. Land g. M.
3. Jordens Bestaaffenhed (Ler, Sand, Muld, Tørv)?
9 Skpr. Land bakket, Lerunderlag. 9 Skpr. nyopdyrket,
sumpét, fenet, Sandunderlag.

*) Disse ere dog ikke de eneste Præmier, idet de lokale landøkonomiske Selskaber af egne Midler have uddelt særskilte Præmier, navnlig til saadanne Husmænd, som de ansaa for at kunne fortjene Opmuntring og Anerkjendelse, uden at Dyrkningen af Huslødden endnu havde naaet det Punkt, at den kunde kaldes ypperlig. Paa denne Maade have Præmierens Antal i Fyen sikkert steget til over 100, og jeg fejler næppe meget, naar jeg anslaaer den hele i Præmier uddelte Sum i Fyens Stift til 1600 Rb., altsaa omtrent 16 Rb. som Gjennemsnitspræmie.

4. **Jordens Beliggenhed:** Afstand fra Boligen og Rjøbstad; om bakket eller flad, mod Nord eller Syd, ved Stov, indhegnet?

Jordlodden omgiver Boligen, den nordre Del hælber mod Syd, den søndre Del er flad, Lodden er skilt fra Naboerne ved Jordvold. Foran Huset er Nøsedrag.

5. **Udført Grundsforbedring** (Mergling, Udgrøftning, Afsvining)?

Dele Lodden blev første Gang gravet til en Dybde af 15" og anden Gang kulegravet til 1 Alens Dybde og sine Steder dybere, den er mærglet og drænet dels med Rør dels med Sten. Lodden er efterhaanden jævnet ved at flytte Jord med Hjulbør og Høstekraft fra Banken ned i de fide Steder.

6. **Inddeling og Bestemmelse** (Drak, til hvilket Slags Korn, Rodfrugt, Handelsplanter, Grøntfoder, Græs)?

Lodden er inddelt i 6 Læg som drives paa følgende Maade: 1 L. Grøn jord graves og besaas med Urter; 2det Aar $\frac{1}{2}$ Del besaas med Rug $\frac{1}{2}$ Del med Hvede; 3die Aar $\frac{1}{2}$ Part til Røer, $\frac{1}{2}$ Part Byg og $\frac{1}{2}$ Part Hør og Kartofler, 4 Blandkorn (Byg og Havre) udlægges med Kløver, 5te og 6te Aar til Kløverflak og Græsning.

7. **Befætning** (Røer, Faar, Geder, Svin)?

2 Røer og 1 Gris.

8. **Jordens Behandling:** hvor Meget pløjet og harvet dels med fremmed Hjælp og dels med egne Røer; hvor Meget gravet og hvor dybt, 1 eller 2 Spademaal?

Pløjet og harvet ved fremmed Hjælp 6 Stk. L., gravet 6 Stkr. Land, Halvparten 1 Spademaal og Halvparten 2 Spademaal dybt.

9. **Anvendt Gjødning** og til hvilke Afgrøder? dels af egen Staldgjødning, Latrin, Mødningvand, Kompost og dels af kjøbt Gjødning, samt hvilken eller hvilke af de forskellige Slags?

Som Gjødning anvendtes Staldgjødning til 1 Læg med Urter og til Rug og Hvede og til Hørrøen og til Røerne, samt til Blandkorn; Halvparten af Jorden gjødes altsaa hvert Aar, da jeg indløber Straa og Hø til Hjælp for at holde 2 Røer Vinter og Sommer; da Røerne ogsaa om Sommeren holdes meget paa Stald, samles betydelig Gjødning.

10. **Avl** (Rug, Byg eller anden Sæd, Rodfrugt, Hø o. s. v.)?

Rug og Hvede 6 Edr., Byg 3 Edr. paa 1 Skp. L. Brat;
 Kriker 3 Edr., Blandkorn 5½ Ed., Rodfrugter 30 Edr.,
 Hø 2 Pbd. 6 Pbd., Hø 4 alm. Læs paa 6 Skp. Land.

11. Sommer-Fodring: i hvor mange Dage, Uger eller Maaneder og hvorlænge daglig; hvor stort et Areal til Grøntfoder og hvilke Slags?

Køerne holdes om Sommeren gennemsnitlig ube paa Græs 2 Timer om Formiddag, 2 Timer Eftermiddag men ere om Natten bestandig paa Stald; de fodres da med Græs fra Landevejen, hvoraf jeg har lejet et Stykke, samt Kløver fra Lødden og Græs fra Grøstefanter; af den foran Puset liggende Nose har jeg ej heller saa liden Nytte.

12. Fremmed Græsning, lejet eller paa anden Maade haft? Som før under 11 anført Besgræs og Græsning paa en Nose af ca. 16 Skp. Land.

13. Vinterfodring, dels af egen Avl og dels af kjøbt, saavel Hø og Foder som Sæd, Rodfrugt, Oliefager m. m. Vinterfodring til 2 Køer. 2 Edr. Kriker, 4 Edr. Blandkorn, 6 Skp. Høfrø, 6 Edr. Svinemel, 1 Ed. Rugmel, det avlede Hø (i Aar ca. 4 Læs Kløver) og de avlede Rodfrugter ca. 30 Edr. Gulerødder, Kaastrabi, Kunketroer og Hvidkaal.

14. Produkter af Jord og Besætning solgt? Da jeg har stor Familie 5 voksne Personer, kjøbes Korn til Husholdning, af Smør solgte jeg 1871 240 Pbd.

15. Produkter, anvendte i egen Husholdning? Kan ikke gjøres Rede for.

16. Nyttig Anvendelse af ledig Tid? Lil al Slags Husflidsarbejde som før anført.

17. Selvstændighed; hvorvidt Arbejde hos Fremmede har været nødvendigt? Ikke arbejdet daglig ved Agerbruget, men forrettet mange Slags Reparationsarbejder omkring hos Folk paa Landet.

18. Familiens Størrelse og Forhold? For Liden hjemme Manden med Hustru, 2 voksne Sønner, 2 Pigeboern paa 15 og 12 Aar. Sønnerne arbejde som Hjælpere ved de forskjellige Arbejder jeg syssler med.

19. Andre Bemærkninger af Ansøgeren samt Datering og hans egen Underskrift.
 Se nebensaaende udførlige Fremstilling.
 Søbinge Mark, den 15de Oktbr. 1872.

Rasmus Andersen.

20. Attester fra Naboer og saavidt muligt fra Sognepræst og Sogneraads-Medlemmer.

Rigtigheben af Forestaaende bekræftes.

Ryntebygaard og Søbinge, den 19de Oktbr. 1872.

Petersen. Jørgen Christiansen.

Sogneraadsmedlemmer.

Ann.: Samme Husmand kan ikke faa Præmie uden hvert 3die Aar.

(En historisk Fremstilling af Rasmus Andersens Virksomhed og Fremgang, indsendt tilligemed det udfyldte Schema).

I Aaret 1840 fæstede jeg 1 Skp. Land til at bygge mig et Hus paa, og da jeg havde meget lidt Penge, kunde jeg kun skaffe mig simple Materialier. Loftet lavede jeg ligesom de saakaldte Rinevægge, af nogle saakaldte Stænger med mellemvundne Klæppe og udfyldte det med Ler paa begge Sider, Gulvene bleve ligeledes lavede af stampet Ler. Paa Binduerne nær udførte jeg selv alt Arbejdet. Dog kunde jeg ikke stadig arbejde paa Huset, naar Pengene slap op, maatte jeg skaffe nogle tilveje igjen ved at arbejde for andre til flere Materialier, og til de daglige Livsfornødenheder til mig og Kone; jeg tog da fat igjen paa Huset, og fik det ogsaa til at bo i inden Høst.

Ved Arbejdets Udførelse kom det mig meget tilgode, at jeg havde benyttet min Fritid som Bondetjenest, lige fra jeg kom ud at tjene i mit 14de Aar, til at lave forskellige Smaating som Skeer, Kurve, Bæltuber, Strygspaaner, Riber, Mejetøj, samt de Trækstø jeg selv brugte; ved denne Øvelse i at lave sige Ting saa let, og nogenlunde godt efter andres Eksempel, troede jeg ogsaa at jeg nok selv kunde bygge mig et Hus, ellers havde jeg ingen Udflugt til at faa det bygget. Det lod sig ogsaa gøre, men i al Simpeltid; det blev kun afsureret for 100 Rdl. Min Lyst var større til at arbejde i Hjemmet hos min Familie, end til at gaa i Dagleje. Da jeg nu ved selv at bygge mit Hus erfarede, at hvad man med Tænsomsomhed og Frimod tog fat paa, vilde ved Tid og fortsat Øvelse ogsaa kunne lade sig udføre, saa besluttede jeg at anvende min Tid og mine Kræfter paa de Husflidsarbejder jeg var øvet i, og især maatte jeg saa holde til det der var bedst Affætning paa, hovedsagelig blev det da Trækstø og Strygspaaner; men da der ikke altid var Affætning nok, og Familien voksede, selvfølgelig ogsaa de daglige Livsfornødenheder, maatte jeg finde paa noget mere, jeg tog da fat paa at dreje Trækstø, lave Skuffer, Truge, Skaaler og andre Smaating, og senere begyndte jeg at lave Mosesmøller, bore Pomper, og lide Barberknive, og i de senere Aar har mine Børn (hvoraf jeg har 11 Levende de to endnu Ukonfirmerede) været mig behjælpelig med de Smaaarbejder de kunne, mine 3 voksne Sønner ernærer sig lige som jeg ved Husflidsarbejde som de jo ere svede i fra deres tidlige Ungdom, de to yngste ere endnu hjemme hos mig. I deres Fritid, da de ikke arbejder for mig, opmuntre jeg dem saa godt jeg kan, og vejleder dem med at lave et og andet af hvad de ellers ikke hidtil kjender; de kunne nu lave Tobakskasser, Spskræver, Spadsere, restofte m. m. samt at dreje mange nyttige Ting, saa som Garnvinder, Tænholdere, Knivskaffer, Røddelknækkere og lignende: om Fortjenesten kun er liden paa sige Gjenstande, noget giver det dog, og Tiden er bedre

anvendt derved end ved Lediggang. Da jeg havde drejet Træfæde i nogen Tid, mærkede jeg det blev mig for svært at træde Drejerbanken, jeg lavede da selv en lille Bindmølle udenfor Bærkstedet, som skulde trække Drejerbanken, naar Binden saa passede. Dertil arbejdede jeg med Fædene; senere lavede jeg en lille Kværn, hvorpaa jeg kunde male Malt, Boghvede og Havregryn, og satte til Møllen. Denne har jeg senere afbrudt igjen da Binden ikke ofte nok kunde komme til at gjøre Nytte, men Kværnen bruger jeg endnu med Paandkraft.

1847 tilfaldt den Skjæppe Land jeg havde sættet, mig til Ejendom, da det var Jord fra mit Fødested, andet fik jeg ikke. 1861 købte jeg 9 Stp. Land, beliggende tæt ved Huset for 625 Rdl. og alle Omkostninger, desuden skulde jeg opføre det ene Hegn, som jeg da plantede med Hvidtjørn. Jorden var en Valfestrant med Lerjord. 1866 købte jeg 9 Stp. Land ved den anden Side af Huset for 325 Rdl. og de fleste Omkostninger. Denne Jord laa langs med en Mose. Denne Jord bestod for det meste af Sand til Muljord og derunder omtrent over det Hele et Stenlag, men dog meget forskjelligt i Dybde. I de 5 Aar, jeg kun havde de første 9 Stp. Land, dyrkede jeg dem i 3 Læg, skiftevis med Urter, Rug, Byg, men i Byglaget benyttede jeg omtrent 1 Stp. Land aarlig til Roer og Hvirvaal. Dette gravede jeg 14" dybt; til Urter gravede jeg ogsaa 14" dybt de 2 Stp. Land som ikke blev gravede til Rodfrugter. Græs til Roen om Sommeren lejede jeg paa Moserne, og købte noget Besgræs til Medhjælp, til at give den paa Stalden om Middagen og om Natten; derved fik jeg mere Gjødning. Da jeg nu fik de andre 9 Stp. Land til, indbødte jeg ogsaa dem i 3 Læg og fik da 9 som nu saaledes besaas: Urter i Stedet for Draf, Rug, Byg og Rodfrugter, Blandsæd ublagt med Kløver, og i 2 Aar til Stet og Græs. Det første jeg gjorde ved den sidste indkøbte Jord var at jeg drainede den, hvortil den høilig trængte, og med det samme kulegravede jeg den, paa de fleste Steder 1 Alen dybt, ingen Steder under $\frac{1}{2}$ Alen, alt efter som Stenlaget laa dybt til, dem tog jeg op alle; under dem i Leret fandtes ingen, der var blødt gruset Ler til Underlag de fleste Steder, dog enkeltevis $1\frac{1}{2}$ Alen nede, men for det allermeste omtrent 1 Alen. Stenene brugte jeg til Affvøningsrender paa de fide Steder, og med det samme dannede det ogsaa Fyld, da jeg gravede Grøfterne til dem 1 Alen brede i Bunden, og saa dybe at der fyldtes 1 Alen Sten i Højden. Paa den Raabe blev en Del af den opkastede Jord tilovers og blev udjævnet hvor nødvendigt var; dernæst paaførtes et godt Lag Ler; med dette har jeg mig saaledes ad: Paa det første Jordstykke jeg købte, var Agrene fra ældgammel Tid oppløjet til en betydelig Højde, dette kunde jeg saa jævnet nu, jeg gravede da 14" Jord af og kastede til Side, tog saa i Bunden saa meget Ler som passede for at saa Jorden jævn, kastede det tilbage i Bunden, fyldte atter Muljorden paa, og blev saaledes ved til alt var jævnet; det var et sent og besværligt Arbejde. Om Vinteren da det blev saa megen Frost, at Jorden kunde bære, kjørte jeg Leret hen paa Sandjorden, og paa samme Tid manglede jeg ogsaa, og fyldte igjen Mergelgraven med en Del af Leret. Hvor jeg saaledes havde afgravet Jord, turde jeg ikke grave uden 18" dybt nogle Gange derefter; men paa de Steder hvor der ikke blev noget bortført, i de gamle Agerrender, har jeg kulegravet 1 Alen dybt. Sandjorden giver nu næsten

lige saa meget Udbytte som Lerjorden. Min Axl i Aar har været Væter 14 Fuld (efter Areal) Rug og Hvede 17 Fuld, Byg 11 Fuld, Blandsæd 17 Fuld og Hø et Læs pr. 1½ Skp. Land, Rodfrugterne har altid været gode, men hvor mange jeg har avlet ved jeg ikke, da jeg ikke har maalt dem.

Siden jeg indkjøbte det sidste Jordstykke har jeg 2 Køer, jeg bruger stadig halv Staldfodring, dog har jeg ogsaa i de sidste Aar Aar en Lid af Sommeren brugt Heststaldfodring. For at faa mere Gødning, kjober jeg endnu Bejgræs — ogsaa Mosegræs. Hvor meget hver Ko aarlig har givet, ved jeg ikke, kun hvad jeg har solgt. Siden jeg fik 2 Køer har det i Gjennemsnit aarlig været 120 Pd. af hver Ko, af Ost har jeg kun faaet saa megen som kunde bruges i Huset. Den Jord jeg har kjøbt har jeg nu ubetalt. Ved Pi-ly har jeg flere Gange bygget noget til, og omtrent ombygget det Første, idet jeg har grundmuret Forsiden, sat nye Binduer ind, samt sat en ny Dverdel paa og Gulv af Bræder. Til Opbevaring af Rodfrugter har jeg bygget et Hus af Kampesten dækket med Jord for oven, og et Lignende til en Bognport.

Uagtet jeg har gjort meget Arbejde paa Jorden siden jeg fik den, og har maattet koste paa min Bygning til at huse Sæden i, maa jeg dog erkjende, at den hertil anvendte Kapital samt det udsførte Arbejde, allerede giver gode Renter, og dog venter jeg det vil blive bedre med Tiden. Hermed er min Gjærning i de sidste 32 Aar afsluttet, og forelagt til Bedømmelse.

Erhødigst

Rasmus Andersen (Glude).

Paa Andragerens Begjæring om at udtale sig over nærværende Ansøgning, kan Ringe Sogneraad med Glæde ytre følgende. Husmand Rasmus Andersen af Glude paa Søbinge Mark i Ringe Sogn er et fremragende Eksempel paa hvad en Mand i smaa Omkænbidigheder kan virke, naar god Villie, fast Udholdenhed og naturlig Anlæg ere forenede. Rasmus Andersen har opdraget en Flok af 11 Børn alene ved sine Hænders Arbejde og derhos arbejdet sig frem fra Fattigdom til at kunne kaldes en velhavende Husmand. Familien er hæderlig, reiskaffen og agtværdig, hvorfor Sogneraadet anser Andrageren saa godt som Rogen værdig til at komme i Betragtning ved at tildeles en Hædersgave eller anden Anerkjendelse. Den Stildring, han i det ovenstaaende har givet af sit Livs Birkfomhed er overensstemmende med Sandheden.

Ringe Sogneraad, den 7de Maj 1872.

Naar han nu fremlægger for Offentligheden en Meddelelse om sin Gjærning, da sker det mere efter Andres Opfordring end af egen Drift, men som han selv har gjort Erfaring om hvorledes Fattigmand kan komme frem ved Flid og Gudsfrygt, saaledes er det hans Mening at Eksemplet fra hans Liv kunde virke opmuntrende og fremhjælpende for andre. R. Andersen trænger nu ikke til Pengehjælp andetheds fra. En lille Anerkjendelse vilde glæde ham da han træffende siger: den bedste Præmie har jeg ud af Jorden.

Rydsinge, den 25de Juni 1872.

Johannes Clausen.

Sognepræst.

Angaaende Formen for Ansøgninger, da havde 21 været skrevne uden Skema. Af denne Grund forbleve mange vigtige Spørgsmaal ubesvarede, og en Sammenligning med de

øvrige blev derved saa vanstelig, at det vist er en Mulighed at en og anden kunde have faaet Præmie, om han havde benyttet Skemaet. Hvilke Spørgsmaal dette har omfattet for Fyens Stift, vil ses af det ovenfor anførte, som Rasmus Andersen har udfyldt. Det stader for Resten ikke, men kan være meget oplysende, om der ved Siden af det udfyldte Skema følger en lignende historisk Udvikling som hans, for at man deraf kan skjønne hvorledes og gjennem hvilke Midler Fremgangen er sket. Det er et velment Raad til de Husmænd, som tænke paa næste Gang at søge om Præmie, at de allerede nu gjøre sig bekendte med Spørgsmaalene*); thi kun derved blive de i Stand til at samle alle de Oplysninger, der kunne vejlede de vordende Dommere.

Vil man spørge, om alle Spørgsmaal ere lige vigtige, da vil jeg svare, som tidligere antydet, at Nr. 2. Areal, Nr. 5. Grundforbedring, Nr. 7. Besætning, Nr. 8. Jordens Behandling (med Røer eller hvor meget med Spade, 1 eller 2 Spademaal), Nr. 9. Gjødning, Nr. 10. Avl (ogsaa Rodfrugter bør maales), Nr. 13. Vinterfodring (hvor meget Kraftfoder, ogsaa det kjøbte), vel ere de vigtigste; men derfor ere de øvrige ikke overflødige.

For altsaa at følge Spørgsmaalenes Orden i det nævnte Skema, skal her nævnes: ad Spørgsmaal 1. Blandt Ansøgerne ere 96 Selvejere, 32 Fæstere og 5 Lejere, Resten havde ej angivet deres Forhold; 31 ere Professionsister, som have anvendt de saaledes erhvervede Penge som Driftskapital til deres Huslods Forbedring. Nogle drive mere eller mindre Handelsgartneri ved Siden af det lille Agerbrug; men mange søge Bierhverd i Husflidsgjerning af meget forskjellig Slags. Træsto og Simer, samt andre Fabrikater af Træ, Halm og Siv, Kurvestletning, Kartning af Uld, m. m. Et Par Høkere holde til Transport af deres Varer egen Hest, men have derved spærret sig selv Afgang til Præmie af Finantserne, som have gjort det til Betingelse, at Ansøgeren ej maa drive Jorden med Hest (ikke holde Hest). Noget Lignende kan siges om en Husmand, som boede ² fra en By og holder Hest fornemlig for at hente Gjødning til Handelsvækster. Et Par af de dygtigste Husmænd paa Langeland holde hver sin Hest, og Udtalelse af Selskabets Formand viser at der gives Undtagelser fra den i sin Almindelighed gjældende Regel, at „Hesten æder Husmanden ud af Huset“, Undtagelser som man gjerne havde

*) Jeg har endog maattet skrive og spørge flere Ansøgere om Kreaturenes Antal.

fet belønnede; men paa den anden Side vil det være i sin Orden om vedkommende landøkonomiske Selskab, der stedse bør virke supplerende, træder til og selv belønner den Værdige.

ad 2. Angaaende Husloddernes Størrelse have

11	—	7	pCt.	opgivet	under	1	Ld.	Land	og	Ager.
21	—	13	—	—	—	1	Ld.	Land	og	derover.
34	—	21	—	—	—	2	—	—	—	—
36	—	22	—	—	—	3	—	—	—	—
34	—	21	—	—	—	4	—	—	—	—
12	—	7	—	—	—	5	—	—	—	—
14	—	9	—	—	—	6	—	—	—	—

100 pCt.

Hartkornet anser jeg mindre væsentligt, fordi der paa de Lodder, hvorom her er Tale, er anvendt saa megen Gjødning og Arbejde, at Jordens Natur er bleven helt forandret siden Hartkornbestemmelsen

ad 3. Om Jordens Bestaffenhed bør nævnes, at mange Huslodder bestaa af Grus- eller Lergrave og Mose- lodder efter at Tørvn er staaren op. Slige Lodder har Husmanden fra først af kunnet erhverve for godt Kjøb; og man maa sandelig beundre den Flid og Udholdenhed som flere have udvist og derved tilsidst skabt en Ejendom af Jord, som tidligere var næsten værdiløs. Spade og Hjulbør have planeret det Ujævne, fyldt Sand og Mergel fra Højlandet ned i Mosehullerne, opbrudt Sten og anvendt disse i Stedet for Kør til Affjvning — nu derimod sælges de til Landevejene.

ad 5. 67 Husmænd have affivet alt eller en Del af deres Lod; 45 merglet (to Forsøg paa at mergle om igjen have været uden Virkning); 24 have foretaget stort Arbejde med Sten og Jord; 30 have af gamle Tørbegrave skabt indbringende Agre. Det skal her gjentages, at slige Pletter med Tørv i Bunden have, naar Vandet blot har kunnet ledes bort, vist sig fortrinlig flikkede til Rodfrugter og Kaal; ogfaa Hør og Gulrødder opnaa der ualmindelig Størrelse naar blot den øverste raa Jord faar saa megen Gjødning, at Pæleroden kan naa ned til Tørvn! Til Grundforbedringer hører i høj Grad Kulegravning som skal omtales ved Jordens Behandling.

ad 6. De allerfleste af Husmændene have delt deres Lod i 6, nogle i 5 og ganske enkelte i 7 Skifter. I denne Henseende er der en Omstændighed, som har megen Indflydelse, om al Jorden ligger samlet omkring Huset, eller — hvilket desværre alt for ofte er Tilfælde — en lille Tomt god Jord ved Huset og den større Lod paa Udmarken. Dette sidste er noget uheldigt. Tomten drives da for sig selv, —

graves et eller to Spademaal, og behandles som Havejord mest til Rodfrugter og Staldfoder. Til dettes Benyttelse maa Ko eller Køer trækkes hjem og ud, fra og til Ublodden hver Dag. Ligger Jorden langt borte, bliver denne Ulempe saa stor, at jeg ved Husmænd, som have bygget Skur paa Ublodden alene til Brug for Køerne om Sommeren. Dette sidste har da ogsaa den Fordel, at han kan dyrke og benytte Vikkehavre og andet Staldfoder paa Ublodden. Naar man herhos betænker, hvor megen Tid der gaar tabt for Husmanden naar han flere Gange om Dagen skal gaa Vejen frem og tilbage, saa taber Ubjorden ikke lidt i Værdi. Det er vanskeligt at dyrke den med Køer og at kjøre Sæden lang Vej hjem. En ganske god Ide skal anføres af en Husmand, som har gjort sig en saa let Bogn, at Mand og Kone trække den tom ud paa Lodden, læsset den, og da først spændes Køerne for til at trække Læsset hjem. At dyrke Rodfrugter paa Jord, som ligger langt borte, har stor Vanskelighed, fordi de fordrer megen Pasning. Dette er aabenbart en af Aarsagerne hvorfor det rene Vekselbrug endnu kun saa sjældent findes hos vore Husmænd. Almindeligst er: 1. Brak (ofte benyttet med Hør, Vikkehavre, Kartofler), 2. Rug, 3. Byg, 4. Blandkorn, 5. Kløver, 6. Græs.

Jeg har tidligere været meget imod Udstykning paa den Maade, at Selvejer-Husmanden folgte sin Ublod og beholdt Hjemme-Tomten, eller omvendt flyttede sit Hus ud, og folgte Tomten. Men der er unægtelig meget, der taler for Rigtigheden, saa fremt et rimeligt Magelæg med en af Naboerne ikke kan finde Sted, saa at Jorden kan blive samlet. Udstykningen er ogsaa nu mindre farlig, naar den kun ikke gaar videre end at Husmanden i Reglen kan holde en Ko, og naar han vil bruge sin Spade og ved Hjælp af denne og rigtig behandlet Gjødning, forstaar at aftvinge sin lille Lod forholdsvis store Afgrøder.

Paa Steder, hvor Huset ligger tæt ved Lodden, er rent Vekselbrug ikke sjældent, som 1. Erter hvortil graves, 2. Vinterfød, 3. Rodfrugt, 4. Byg eller Vikkehavre, 5. Havre, 6. Kløver.

ad 7. Det er ikke ganske let at sige, hvor mange Tønder Land en Husmand regner til 1 Ko, fordi han tidt lejer eller kjøber Græs f. Eks. ved Landevej, og Hø fra Skov Mose og Eng til Hjælp; men som oftest tror jeg at kunne sige $1\frac{1}{2}$ Td. Land god Jord. Men det viser sig at være en overmaade vigtig Økonomi, naar Husmanden, for at faa Gjødning nok til at grave endfuge kulegrave sin Jord, holder en Ko mere om Vinteren end om Sommeren; thi Kraft-

Foderet kan han kjøbe; har han lejet et Par Mosemaal eller Englobder, anvender Tid og Flid paa at hjerge Høet og regner at et Læs ej staar ham dyrere end 5 Rdl., saa er det en stor Hjælp. Det kjøbte Foder kan næsten betales af Mælken, og saa kommer Gjødningsen Jorden til Gode, om ej gratis saa dog meget billig.

Blandt dem, som have angivet Besætningens Størrelse holde 58 . . . 1 Ko Aaret om

— 23 . . . 1 à 2 (1 Ko og 1 Gris eller 1 om Sommer
2 om Vinter).

— 49 . . . 2 Køer Aaret om.

— 12 . . . 2 à 3 —

— 5 . . . 3 Køer —

— 3 . . . 4 — og derover.

— 7 . . . ingen Ko.

Som oftest holdes 1 à 2 Faar, og Grisen er for en Husmand uundværlig, thi baade skal den hjælpe til at betale Kartofler, Køer og Gulerødder, der ikke sjelden koges til den, men Flæsk er en billig Erstatning for Smørret.

ad 8. Endnu er det almindeligt, at det meste af Husmandsjorden dyrkes med fremmed Hjælp af Gaardmandens Heste eller af to storloddede Husmænd, som hver holde 1 Hest. Mange klage imidlertid over et Sligt Afhængighedsforhold, og at de Dage, hvormed Bløjningen betales, altid kræves i den Tid af Sommeren, som er den travleste. Men det kan umuligt forandres paa en Gang. Der skal Tid til før de nødvendigeste Grundforbedringer blive udførte med Spade og Hjulbør. (Det synes utroligt men er dog saa, at Kulegravning kan bringe 10 Læs Sten for Dagen af 1 Stp. Land). Jorden tør ikke paa en Gang dyrkes med Spaden dybere end at den raa Jord, som kommer op, kan mættes med Gjødning. Derfor hører der Tid til før Spaden i væsentlig Grad kan løse Ploven af. Men Bløjning med Køer? ja derpaa spekulerer nu mange Husmænd; men ogsaa dertil fordres Tid; Seletøj og Redskab koster i det Mindste 40—50 Rdl., Køerne skulle vænnes til for en let Vogn før de ville trække Ploven; Grøn-Jorden maa helst have været gravet, ellers er den ofte for seig og tung med mindre Køerne ere ualmindelig kraftige. Noget af det Vanskeligste er at faae Sæden harvet godt ned, thi dertil fordres helst en hurtigere Bevægelse end den, Køerne gjerne taale. Derfor ses ogsaa, at der ere Husmænd, som selv grave og kopløje deres Jord, men leje Heste til at harve den. Andre have gjort sig store Riber med Jerntænder og erstatte Harven paa denne Maade. Det er min fulde Overbevisning, at det

ikke vil være mange Aar før Røer for Bogn og Plov samt Spade, Hjulbør og Rive ville aldeles fortrænge Gaardmandens Heste fra Huslobden. Af hvilken indgribende Vigtighed dette vil blive, behøver ingen nærmere Forklaring, naar betænktes, hvor meget den intensive Drift vil forøge Jordens Afkastning, og hvor meget Arbejdernes Aar paa Landet derved ville forbedres baade direkte og indirekte derved, at Husmanden med Jord saa at sige gaar ud af de fortjenesteføgende Daglejeres Klasse. Der vil blive Plads og Arbejde for et langt større Antal Indfiddere, og med det samme højere Dagløn. Det er vitterligt, at Kulegravning bringer al den øverste Madjord ned og lutrer raa Jord fra Undergrunden øverst op; derfor kan den heller ikke foretages allevegne uden Skade endfige til Nytte; f. Eks. hvor der er Grus til Underlag. Men hvor dette sidste er godt, vil Kulegravning, foretagen med tilbørlig Forsigtighed, vise bedre Resultater end Reolpløjning af den Grund, at Spaden ikke saaledes som Heste og Plov udøver Tryk og gjør Bunden fastere; ogsaa kommer Ukrudt saa dybt ned og bliver dækket med saa megen Jord, at det kvæles. 54 angive at have kulegravet (2 Spid) om ogsaa kun 1 à 2 Skp. Land til Forsøg; 110 Ansøgninger omtaler at Spaden er brugt et Spid dybt, dels til al Jorden, men fornemlig til Rodfrugter og Kaal, ikke alene i slybte Tørvemaal, Hjemlobden og Have, men ogsaa i Udlobden hvor den navnlig ofte er brugt paa Grønjorden. Ingen, som har forsøgt paa at bruge Spaden i Stedet for Plov, beklager sig over uheldige Følger; men tvært imod ere Alle enige i, at den dybere og omhyggeligere Behandling baade holder Jorden renere, gjør den lettere at behandle og giver, — naar den gaar Haand i Haand med stærkere Gjødning — udmærkede Resultater især af Hør, Kaal og Gulerødder og blandt Sædarterne Havre. Saa vidt jeg kan skjønne, regner Husmanden 60 til 100 Dage til en Td. Lands Kulegravning; men 40 à 70 Rdl. maa jo kaldes billig Betaling for Erhvervelsen af en ny Tønde Land i Dybden, thi man kan vente den dobbelte Grøde! 14 have i kortere eller længere Tid brugt deres Røer dels for Bogn dels for Plov; men mange love at ville følge Eksemplet, efterhaanden som Jorden efter Gravning bliver lettere at behandle. 12 dyrke deres Rod alene med Spaden; 7 alene med Røer uden fremmed Hjælp. I det Hele udtales en stærk Bestræbelse hos Husmanden for at gjøre sig uafhængig; dog med det udtrykkelige Tillæg, at han ikke undser sig for at søge Daglejer- Arbejde hos Fremmede, men kun i den Tid, han faar ledig fra hans egen Økonomie. Det er ingen beklagelig Stoltthed som

her gjør sig gjældende, men en Higen efter Selvstændighed, som maa kaldes ønskelig og god. — En Husmand som i Fjor fik Præmie af det Patriotiske Selskab, anfører med Glæde hvorledes han har anvendt disse Penge som Bidrag til at kjøbe Redstaber for hans Køer, der herefter skulle afløse Gaardmandens Heste.

ad 9. Tidligere har hverken den større eller mindre Landmand i Danmark lagt tilbørlig Vind paa at samle og behandle Gjødningen rigtigt. Derfor er det saa meget glædeligere at se, at Husmanden, som forholdsvis har de fleste Kræfter til sin Raadighed (Mand og Kone med 4 Arme f. Eks. til 4 Td. Land!) begynder at anvende mere Opmærksomhed og Arbejde paa sin Mødding. Endnu er man hos os ikke kommet saa vidt som i mange af de sydligere Lande, at samle den paa Vejene faldne Gjødning som værdifuldt Bidrag til Møddingen; men det maa kaldes et stort Fremstridt, at 18 Husmand have omtalt hvorledes de tage Rede paa den værdifulde Urin, der samles i Kummer, og enten bæres ud paa Kløver eller anvendes til Kompost. Hertil have 4 udtrykkelig nævnet, at de benytte daarlige Tørv og Tørvesmul. 3 10 Ansøgninger er nævnt, at Latrin-Gjødning opsamles ved Hjælp af Afte, hos en Husmand endog med Melkalk, hvorhos Vedkommende med Glæde omtaler, hvorledes han selv bereder Kunstgjødning i Stedet for at kjøbe saadan. 28 have kjøbt og anstillet Forsøg med Kunstgjødning, mest Guano og sur fosforsur Kalk; ingen Klager læses over fejlslagne Forhaabninger, men adskillige holde Lovtaler over god Virkning. 10 omtale den Nytte, de have havt af at berede Kompost, og 12 have kjøbt Gjødning dels fra Kjøbstad, dels fra jordløse Husmand, for at komme i Forstud og for at kunne behandle Jorden i samme Forhold dybere som de se sig i Stand til at gjøde stærkere. 2 have samlet Tang til at blande i Møddingen, men tale ikke om hvilken Slags Tang.

ad 10. De fleste Ansøgere have angivet, hvor meget Korn de have avlet — nogle enkelte i Traver eller Fjold, men som oftest i Tøndetal, og derved er det af stor Interesse ikke alene at regne Fjoldene ud, men at sammenligne Tøndetallet af Korn med Husmandens hele Areal af Agerjord. Det findes da, at af 90 Angivelser lyde 3 paa 10, 11 og 12 Gange saa mange Tønder Korn som Tønder Land geom. Maal; 8 paa 9; 17 paa 8 Gange; 26 paa 7 à 7½ Gange; 20 paa 6 à 6½; 9 paa 5 à 5½ og Resten ikkun 7 under det femdobbelte Kvantum Sæd imod Tønder Land Ager. Dette maa anses for et saare godt Resultat; thi vilde man dermed

sammenligne f. Ex. en almindelig Gaard paa 60 Tdr. Land Ager, saa skulde derpaa kunne avles 10 à 12 Gange saa mange, altsaa 600 à 720 Tdr., og ikke mindre end 5 à 6 Gange Areal, altsaa 300 à 360 Tdr. Sæd. Men det forstaar sig, at en Gaardmand ikke er i Stand til at grave, endfige kulegrave sin Jord. Dette vilde stjønnes endnu mere, dersom Avlen af Rodfrugter var angivet mere nøjagtigt end det nu er Tilfældet. Men Sagen er den, som mange Husmænd have udtalt, at de fodre en hel Del Kartofler, Gulerødder og Roer fra Marken uden at maale Kvantiteten. Og saa ere der mange, som dyrke Kaal i større Mængde (Hvidkaal har vundet stor Kredit) ved Siden af Roer. Da Husmanden kan regne f. Ex. fra 30 til 40 Tdr. Gulerødder paa 1 Skp. Land kulegravet og godt gjødet Jord (altsaa 240—320 Tdr. pr. Tønde Land), saa variere Angivelserne meget mere. Af 53 Angivelser kan jeg nævne, at

4	have 40 til 50 Gange Jordarealet af Rodfrugter,		
9	— 20 til 30	—	
17	— 10 til 19	—	} — " —
13	— 5 til 16	—	

Dersom man med Rimelighed kunde reducere Rodfrugter til Korn, saa vilde man saa et mere anstueligt Billede af Husmandens Avl, men det her anførte maa være nok, naar tilføjes, at Kartoffelavlen synes at tage af, hvorimod Dyrkning af Gulerødder tager til og prises af Alle, som forsøge dem, paa dybtbehandlet god Jord. Foruden Kommen og Humle, dyrkes lidt Tobak og Rjökkenurter. Citorie og Sukkerroer vilde i Fremtiden forhaabentlig ogsaa blive dyrkede efter større Maalestok og bidrage til at betale den store Arbejdsstyrke, som ifkun en Husmand med Familie kan anvende paa det indstrænkede Areal af nogle saa Tønder Land. En saadan Dyrkning, der mere nærmer sig Høvekultur, men maa kaldes ypperlig, fordi den bringer det efter Omstændighederne mest mulige ud af Jorden, anføres af 9 Ansøgere, blandt hvilke flere endog give sig af med at plante, forædle og sælge Frugttræer. Til Husmandsklassen henregnes dog som sagt ikke de Jordbrugere, som i Nærheden af en Rjøbstad kunne saa Gjødning nok og leve som Handelsgartnere.

ad 11. Staldfodring er en ganske nødvendig Betingelse for en Husmands Fremgang, naar man ikke tager Ordet bogstaveligt, saa at Køerne skulle holdes inde paa Stald hele Sommeren. Husrummet er dertil ofte for indstrænket; men næsten overalt tages Køerne i den varmere Tid af Dagen ind fra Marken, stilles, bundne i deres Løjer, i Stygge og fodres ikke alene med Grønrug, Klover og Vilkedahre, samt i Ester-

sommeren med de udtyndede Rodfrugter, men desuden ofte med Tilgift af Evinemel fra Møllen, Mast og Grut. Kan Husmanden skaffe Strøelse, anvendes denne til Gjødningens Formering; men i hvert Tilfælde samles den faldne Spildning omhyggelig, for at denne Sommergjødning kan anvendes til Vintersæd. Men det er en Kjendsgjerning, at Koen lader megen Gjødning falde ved Overgang fra Hvile til Bevægelse. Derfor gaar meget tabt paa Vejen fra Udblodden, og Husmanden, som skjønner dette Tab, benytter derfor gjerne et muligt styggefuldt Sted, f. Ex. under Træer i Nærheden af hans Fod, til at lede dem derhen og fodre dem der, i Stedet for at trække dem den længere Vej hjem. (Aller heldigst er, om Husmanden som tidligere anført har Raad til at opføre et Sommerstue paa den fra hans Hjem fjerne Udblod.) Nu, da Kommunerne stille Græsset ved Landevejene til Auktion, er det meget almindeligt, at Husmændene købe det og, saafremt de ikke kunne græsse det af, slaa det enten til Staldfoder eller til Hø. I saa Tilfælde maa Hjulbøren udføre den samme Tjeneste som de store Kurve, man i Udlandet overalt ser Koner og Piger bære paa Ryggen for at transportere Grønfoder hjem til Ko eller Gød.

ad 12. Det er derfor at 43 Husmænd have anført lejede Græsmaal i Mose, Skov og Landeveje — de sidste indtil 800 Favne — som ikke uvæsenlige Bidrag til deres lille Økonomies Fremme. Taler man nærmere med Husmanden om han kan staa sig derved, da Benyttelsen paa den Maade dog koster megen Tid, hvad enten et Mennekte (ofte et halvvovent Barn) maa gaa og lede med Koen hele Dagen, eller det korte Græs skal slaaes og samles med Møje for at trilles hjem, saa vil man stedsse saa det Svar, at saadant Landvejsgræs er ualmindelig kraftigt, „det er næsten som Kjørne“. Jeg har oftere tænkt herover og kan finde noget berettiget deri af den Grund, at megen Spildning tabes især af Heste; denne kommer Vejkanterne tilgode, og naar disse tilligemed Grøstekanterne om Foraaret optages med Spaden og klappes paa de Jordvolde, hvormed Landevejene som oftest ere indhegnede, kommer denne Kraft Græsset tilgode. Enhver Landmand veed, at gamle Jordvolde ere som Gjødning, naar de kjøres ud paa Agerjorden; og hvad enten denne Frugtbarhed nu skyldes Kvælstoffet som saadant, eller tillige Luftens Indflydelse og deraf dannede Salpeter, saa viser Erfaring, at Græsset derefter bliver et saare mælkgeivende Foder, som en Husmand maa sætte Pris paa.

ad 13. Til dette Mjemed kjøbes ikke lidt baade Hø og andet Kraftfoder af Husmænd, som baade for Mælkens Skyld

og til Erhvervelse af mere Gjødning stræbe efter et saa stort Kreaturhold som mulig. 26 omtale at have kjøbt Hø — i Almindelighed 2 à 3 Læs —, saa vidt skjønes er det egentlig fra lejede Græsmaal Hø, som Husmanden selv har gjort op; sjældnere har han kjøbt Høet som saadant. Sidste Sommer har forresten været et saa godt Høaar, at Husmanden paa egen Løb har avlet flere — indtil 4 Læs endog Kløver, saa at det er rimeligt, at Kjøbet af Hø fra fremmed Sted er større i knappere Aaringer. Det er i højeste Grad glædeligt at se, hvorledes ogsaa Husmanden har faaet Djet op for det fordelagtige i en rigelig og kraftig Fodring baade Vinter og Sommer, og det i den Grad, at der ere flere, som holde en Ko mer om Vinteren end om Sommeren, thi Vinterfoder kan altid faas for Penge og for Arbejde, men det kan Græs i Nærheden sjældnere. Tidligere hørte man altid Husmanden længes efter Foraaret, for at den matte Ko, som med Nød og næppe kunde rejse sig selv i Stedet, maatte kunne komme ud og samle Kræfter paa Græs. Nu er det Modfattet Tilfældet paa mange Steder. Det fremgaar af Ansigningerne fra alle Egne af Fyen, at Husmanden fodrer sin Ko over al Forventning stærkt om Vinteren, og at det falder ham vanskeligt at holde Huld og Mælk-vedlige paa Græs uden Hjælp af Kjerne ogsaa om Sommeren. Hvor meget Kærne faa af Høfrø, Korn, Oliefager og Rodfrugter foruden Hø er vanskeligt at sige undtagen tilnærmelsesvis, af den Grnd, at mangen en Husmand ikkun har angivet, hvor meget han fodrer op i det Hele; men deri er ikke alene Ko, men ogsaa Faar og den nødvendige Gris indbefattede, ikke at tale om, at flere Husmænd nu have begyndt den Industri at fede Svin til Salg. Saa vidt det Foder er omtalt særskilt, som er medgaaet til Kærne, skal nævnes, at 16 have kjøbt Klid og Svinemel, i Almindelighed 2 à 3 Tdr. pr. Ko; 11 kjøbt Oliefager fra 60 til 250 Pd. pr. Ko; 5 have fodret Høfrø, som toges og kommes paa Hakkelse. De fleste angive at have fodret al den Kjerne af egen Avl, som har kunnet undværes; men af 32 specielle Angivelser have 6 fodret 5 Tønder pr. Ko og derover, 8 angive 4 Tønder, 11 indtil 3 Tønder, og 6 1 à 2 Tønder Korn, alt pr. Ko, foruden Svinenes Foder. Om de fodrede Rodfrugters Mængde fattes tilstrækkelige Oplysninger; men det kan noget nær skjønes af Nr. 11; thi det er sjældent at Husmanden anvender noget af denne Avl anderledes end til Foder, delt mellem Ko og Gris. Af enkelte Angivelser tør dog tilnærmelsesvis antages, at 1 à 1½ Skp. pr. Ko foruden Tilgift af Oliefager og Kjerne ikke er ualmindeligt. Naar herved tages i Betragt-

ning, at en stor Del af Rodfrugterne bestaa af Gulerødder, saa maa denne Fodring erkjendes for meget stærk ved Siden af 1, $1\frac{1}{2}$ og 2 Læs Hø pr. Ko. Faarene holdes paa Græs saa meget som muligt, naar Marken er bar; inde fodres de næsten alene med Hø. Jeg veed ingen, som i Fyen kjender til Brugen af Faaremælk. Tværtimod anser Husmanden sig for at løse en saa stor Skilling af Lam, solgte til Slagteren, at han meget før anvender ikke saa lidt Romælk til at paa-
flynde Lammene tidlige Udvikling. Stundom ligger der noget Misligt i Beregningen af den Fordel, der skal være ved at opføde Lam; dette fristes man i det mindste til at tro, naar man ofte ser Lammene løse springe lang Vej bort for at gjøre sig tilgode med Kløver og Korn, hvilken Stade Husmanden næppe bringer med i Beregning.

ad 14. Hvor meget Husmanden kan sælge fra hans Rod, beroer overordentlig meget paa Familiens Størrelse og Ronens Dydighed. For 11 Familiens Vedkommende er angivet Salg af 1 til 2 Tdr. Korn (af forskjelligt Slags) for hver Tønde Vand Ager til Huset, men flere have solgt f. Ex. Byg og kjøbt Rug. Større Vægt kan lægges paa, at 17 Husmænd have angivet at have solgt Smør, beregnet efter Køernes Antal fra $\frac{1}{2}$ til $1\frac{1}{2}$ Fjerding af Køen efter at omtrent 1 Pbd. Smør om Ugen er medgaaet til egen Hus-
holdning.

ad 15. Det Spørgsmaal, hvor meget der er anvendt i Husholdningen, er naturligvis besvaret mindst tilfredsstillende, og Kalkulen er her for vanskelig.

ad 16. Blandt Husflids-Gjenstande synes forskjellige Træarbejder at indtage den første Plads, saasom Træsto, Steer, Stryggespaaner, Truge, Skuffer, Fæde og Mejered, Riber m. m., derefter Gulvmaatter, Stappuder, Vikuber, Bidiekurve, flaa Sten til Vandveje, medens de Ældre lægge Simer dels af Langhalm, dels af Stær, hvilke sidste ere meget stærkere, bedre og dyrere, fordi de ikke stæres af Rotter og Mus. Hørberedning sysselsætter mange Timer, men hvad der især bidrager til at flere have anført den glædelige Erklæring: „vi vide ikke, hvad en ledig Time vil sige“, hidrører først derfra, at Kreaturerne høgt kræver langt mere Tid nu end tidligere, og dernæst, at Arbejderen nu er kommet til Erkjendelse af, at det Arbejde, der lønner sig bedst for Husmanden med Jord, er at grave denne, og, da dette kan ske en stor Del ogsaa af Vinteren, naar Jorden i Tide dækkes med Halm eller Tang, hvor denne sidste er at faa, er dette en vid Mark for Sysselsætning, og vil blive det endnu mere for Fremtiden efterhaanden som ogsaa Gaardmanden lærer

Gravningens Nytte at kjende og vil give Husmændene dette Arbejde i Akford. Endelig er det glædeligt, hvad en Husmand hører, at hans Fruentimere ere ham behjælpelige med at grave og rive Jorden. Hidtil har dette hørt til de store Sjældenheder, men jeg har det Haab, at ogsaa heri en Forandring vil forestaa til det Bedre efterhaanden som gamle Baner og det fra Hoberiets Tid stammende Laugsvæsen kommer til at ophøre, hvorefter ogsaa Husmanden vil formaa at træde selvstændigere op. Ell dette Djemed vil jeg opmuntre til Læsning af en Bog, „Husmandsbogen“, af vor Folke-digter Mads Hansen, der fornødt er udkommet, og er saa smukt og sandt skrevet, at den vil læses med Interesse og Nytte af Enhver, ogsaa udenfor Bondestanden.

Det er naturligt, at naar man vil, at Husmanden paa de større Gaarde skal lære, hvorledes han skal drive sin Jord og passe sin Dont, saa hører og ser han derpaa med en vis Mistro eller rettere sagt Mistillid, „thi Herremanden kan sagtens, han har Penge nok til at sætte Sagen i Værk“, men naar Husmanden hører og ser, at hans Ligemænd, at andre Husmænd i samme Provinds kan gjøre væsentlige Fremskridt, og at disse lønne sig, saa kommer Selvtilliden ganske anderledes; thi det føler han er „Kjød af hans Kjød“; Ambition tilligemed en Smule Misundelse kunne ogsaa virke, og jeg tror næsten, at disse Følelser endnu mere end Pengefordelen bidrage til, at de i de senere Aar udsatte Præmier for ypperlig Dyrkning af Husmandslobder have virket over al Forventning opmuntrende og vækkende. Af denne Grund tror jeg ogsaa, det vil gjøre Nytte, om her tilfjeldt aftrykkes nogle Udtag af de bedste Husmandsansøgninger i Fyen.

Derfor denne Sag — Husmandsjordens fuldkomnere Dyrkning i Forening med bedre Kreaturhold — i de nærmeste Aar vil vedblive at gjøre lige saa store Fremskridt som i dette sidste, ville alle Præmier snart kunne ophøre i denne Retning, thi større Belpære vil da blive Husmandens bedste Løn for hans Bestræbelser; og naar han først kommer til denne Erkjendelse, er der ingen Fare for at han falder tilbage til den gamle „Selvtilfredshed“, som ofte gav sig tilkjende i det Udtryk: „Som Fader og Farfader“. — Husmanden har endnu meget at lære baade som Børn i Skolen og som Voksen i Livets Skole; men det første Skridt til Fremgang, ogsaa i aandelig Henseende, bestaar i den Erkjendelse, at man trænger til at lære mere! Maatte disse Linier bidrage lidt til denne Erkjendelse, saa er meget vundet.

Udtag af 23 af de mærkeligste Husmands- ansøgninger 1872.

Nr. 1. Arealen er 4 Tdr. Ld. à 14,000 Kv.-Al., det er merglet, 1 Td. Land er brænet, og grundforbedret over det Hele. Besætningen er 2 Køer og 1 Svin. Jeg har dyrket min Jord med mine 2 Køer og gravet 1 Stp. Land til Runkelroer og Gulerødder. Avlen var sidste Aar: 6 Tdr. Rug, 6 Stpr. Hvede, 7 Tdr. Byg, 7 Tdr. 6 Stpr. Blandforn, 19 Tdr. Kartofler, 3 Tdr. Runkelroer og Gulerødder, 4 Pbd. Hør og 4 Læs Hø. Af mine Køer har jeg sidste Aar solgt Smør for 61 Rd. samt endvidere 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg og 2 Tdr. Blandingsforn. Familien er 4 Personer. Jeg har til Kjørsel henpyttet mine Køer og mener ved dem at have sparet omtrent 40 Rd.

Nr. 2. Arealen er 4 Tdr. Land, beegnet med levende Hegn, det Hele er merglet og brænet. Besætningen er 2 Køer, 2 Faar og 2 Foraarsgrise. De 4 Stpr. Land nærmest Huset ere dyrkede med Spaden. 3 Gjøbningen blandes Latrin, men agtes for Eftertiden blandet med Tørveasse; Møddingvandet opsamles i en Kumme og udføres paa Kløvermarken. Avlen var sidste Aar: 7½ Tdr. Rug, 3½ Tdr. Hvede, 12½ Tdr. Byg, 4 Tdr. Hørter og 4 Tdr. Havre. Græsning er lejet paa Beje for 3 Rd. Til Vinterfoder er brugt 6 Tdr. Korn, 15 Tdr. Gulerødder, 2 Læs Hø samt 12 Læs Foderbalm. Solgt 2 Tdr. Hvede, Kommen for 29 Rd. 3 Mk., 1 Hjerding Smør til 20 Rd., et Svin 31 Rd. 3 egen Husboldning anvendt en Gris paa 12 Pbd., 2 Hjerdinge Smør, 2 Lam, 6½ Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg, 8 Tdr. Kartofler, 1 Td. Hvede; der gjøres 30 Dage for Pløining og Kjørsel. Findes 4 ukonfirmerede Børn.

Nr. 3. Huslodden er 9 Stpr. Land ubelukkende Ager, hvoraf Halvdelen er merglet samt idig med at jeg har kulegravet den, tillige er den brænet. Jorden er delt i 6 Skifter: 1) Kartofler i den kulegravede Jord. 2) Rug, gjødet. 3) Halvdelen Byg, Halvdelen Gulerødder. 4) Blandforn efter Byg og Byg efter Gulerødderne; hele Ageren gjødet og ublagt med Kløver og Græs. 5) Kløver og Græs til Hø og Staldfoder. 6) Halvdelen Havre til Staldfoder og den anden Halvdel Blandforn, som modnes; hele Ageren gjødes. Besætningen er 1 Kø og 1 Svin. Hele Lodden behandler jeg ubelukkende med Spaden, triller Gjødning ud og Korn hjem paa min Trillebør. Om Efteraaret bærer jeg en Del af Møddingen ud paa det til Gulerødder bestemte Stykke. Avlen ifjor var: 3 Tdr. ½ Stp. Rug, 3 Tdr. Byg, 3 Tdr. 1 Stp. Blandforn, 15—16 Tdr. Kartofler og 30 Tdr. Gulerødder. Køen holdes ubelukkende paa Stald til Kornet er indhøstet, berester ud 2—3 Timer Morgen og Aften. Tilligemed de 30 Tdr. Gulerødder har jeg i Vintermaanederne anvendt hver Maaned 50 Pbd. Hørrøstager samt Raff og Klid. Familien bestaar af 8 Personer.

Nr. 4. Arealen er 5 Tdr. Land, hvilket Alt er merglet tvende Gange og brænet, hvor det gjødes fornsødent. Besætningen er 2 Køer, 1 Mælkekalv, 1 Faar, 2 Lam, 1 Gris. Med Køerne er pløjet 3 Tdr. og 2 Stpr. Land, og iaar har jeg gravet 3 Stpr. Land 1 Spademaal dybt. Aarlig er der indkjøbt 4—5 Læs Staldgjødning. Avlen var: 8 Tdr. Rug, 1½ Td. Hvede, 10 Tdr. Byg, 12 Tdr. Havre, 8 Tdr. Blandforn, 22 Tdr. Køer, 5 Læs Hø og 15

1 Dr. Kartoffler. Lejet Græsning paa 6 Skpr. Land. Af Korn er der opfodret 6 Dr. Blødkorn og 2 Dr. Svinemel. Solgt 11 Dr. Havre og 2 Dr. Byg samt 130 Pd. Smør. Familien er 7 Personer.

Nr. 5. Arealen er 4 Dr. 4 Skpr., det er alt merglet, og næsten al Mergelen paakørt med Trillebør. Jorden er udgræstet og drænet overalt, den er inddelt i 6 Lag. 2 Skpr. Land Gulerødsjord besaas med Hør, $1\frac{1}{2}$ Skpr. Land med Kartoffler, Resten Brak. Om Sommeren holdes 2 Køer, 2 Faar med Lam og aarlig 2—3 Svin, om Vinteren 3 Køer. Marken pløjes ved Hestkraft. Gravearbejdet udføres paa en Humleplet, der har været Skov og nu er fulegravet $1\frac{1}{2}$ Alen dybt, samt tillige en Høveplet paa 2 Skpr. Land, der fulegravedes $1\frac{1}{2}$ Alen dybt. Der kjøbes aarlig 4—5 Læs Gjødniug. Avlingen var: 10 Dr. Rug, 14 Dr. Byg, 16 Dr. Havre, 110 Dr. Gulerødder, 10 Dr. Kartoffler, 15 Lpd. Humle og 4 Læs Hø. I Haven avledes en stor Del Kaal, samt 10 Lpd. Starlotter og 4 Skpr. Kommen. Vinterfodringen udføres med Korn af egen Avl samt Gulerødder og Hø. Der solgtes: Humle $14\frac{1}{2}$ Lpd., Starlotter 8 Lpd., Kommen 4 Skpr. foruden Smør samt 1—2 Svin aarligt. Familien 4 Personer.

Nr. 6. Arealen er 10 Dr. Land, hvoraf $2\frac{1}{2}$ Skpr. er Eng. Jorden er merglet overalt, og dels afgræstet, dels drænet. Besætningen er 3 Køer, 1 Kvie, 3 Faar og 2 Grise. I de 3 sidste Aar er al Jorden pløjet med wine 3 Køer. Agermarken er efter indvunden Erfaring for sandet til dyb Gravning, den bliver kun gravet $\frac{1}{2}$ —1 Al. dybt til Gulerødder. Avlen har været 36—48 Dr. Korn, 12—20 Dr. Kartoffler, indtil 3 Lpd. Hør, 6 Dr. Gulerødder, 3 Dr. Boghvede. Jeg veed ikke, hvad ledig Tid er, Køerne skulle røgtes og plejes, Hakkelsen skæres om Aftenen.

Nr. 7. Arealen er 2 Dr. og 5 Skpr., der baade er merglet og drænet, det er inddelt i 6 Lag i følgende Orden: 3 Stedet for Brak, Rodfrugt, Hør, Kartoffler og Urter, saa Rug, Byg, Blandingsæd med Kløver og 2 Aar til Skat og Græs. Besætningen er 1 Ko, 1 Kvie, 1 Faar, 1 Svin. Gravet 4 Skpr. Land iaar 12" dybt i Stedet for at brække. Avlen var sidste Aar: 7 Dr. Rug, 7 Dr. Byg, 7 Dr. Blandingsæd, 12 Skpr. Urter, 40 Dr. Køer, 7 Dr. Kartoffler, 2 Læs Hø. Halv-halvdobret i Sommer med Græs fra Landevejen, og tøjret 3 Skpr. Land i Lodden. Der er kjøbt 100 Favne Landevejsgræs. Familien bestaar af 7 Personer.

Nr. 8. Jordloddens Størrelse er 4 Dr. Land Ager, der for nogle Aar siden er merglet, og mere end Halvdelen deraf er affivet. Udlodden er delt i 6 Lag uden Brak, Besætningen er 2 Køer, 1 Faar med 2 Lam og 2 Svin (Fordarsgrise). Det meste af Brakjorden er iaar gravet 14" dybt. Avlen var $9\frac{1}{2}$ Dr. Rug, 9 Dr. Byg, $11\frac{1}{2}$ Dr. Havre, 1 Ld. Hvede, 40 Dr. Køer, 6 Dr. Kartoffler. Køer i Brakjorden, hvorefter saaes Rug, 20 Dr.; Hø 2 Læs. Til Vinterfodringen er kjøbt 1 Ld. Klid til Hjælp. Af Smør er der i det forløbne Aar solgt 11 Halvottinger. Familien er 5 Personer.

Nr. 9. Det $4\frac{1}{2}$ Dr. store Areal er i 1851—52 merglet og nu inddelt i 7 Stifter. Besætningen er 2 Køer, 1 Faar med Lam, 2—3 Svin. Der er anvendt fremmede Hjælp til Pløjning; i 1870 blev $2\frac{3}{4}$ Skpr. Land gravet et Spademaal til Gulerødder, Kunkeltrøer og Kartoffler. I 1871 $2\frac{1}{2}$ Skpr. Land til samme Rodfrugter, 432

Kv.-Aken iulegravet 1 Aken dybt til Hvidkaal og Kaatrabi. 3 1872 1 $\frac{1}{2}$ Skp. Land gravet 1 Spademaal og 717 Kv.-Aken 2 Spademaal til Brak samt 300 Kv.-Aken 2 Spademaal til Hvidkaal. Staldgjøbning anvendes til Rug og lidt til Gulerødder. 3 1871 købtes 1 Centner fosforsur Kalk til Havre og 25 Pd. Guano til Runketroer og Hør. Jaar købtes 1 Centner Guano bestemt til Rug som Dverggjøbning. Kompost af Latrin, Røndekensnavs, Lørveafse, Hønssegjøbning m. m. anvendes dels til Havre, dels til Hør. Gjennemsnitsavlen af 10 Aar er 28 Tdr. 6 Skpr. Avlen i 1871 8 Tdr. Rug, 11 Tdr. 1 Skp. Byg, 4 Tdr. 1 Skp. Havre, 4 Tdr. 2 Skpr. Blandkorn, omt. 24 Tdr. Gulerødder, Runketroer og Kaatrabi, 2 Læs Hø af Kløver og Græs, 1 Læs tilovers fra Staldføbring. Sidste Vinter købtes 2 $\frac{1}{2}$ Td. Klid og Svinemel, opfodret af egen Avl Havre og Blandkorn til Køerne, samt af Kartofler, Gulerødder og Byg til Svineopdrætning. Solgt Smør i 1871 6 Halvottinger, 1 Gris samme Aar og en ogsaa dette Aar. Fra Novbr. 1871 til Dato solgt Høns, Æg og Kyllinger for 24 Rd. 1 Mk. 3 Sk. Familien er 9 Mennesker. En Have er indlagt paa 2 $\frac{1}{2}$ Skpr. Land, hvilken er inddelt i 9 Dele, de 6 veele drives med Kjøkkenurter, Hvidkaal, Kartofler, Roer og Grønkaal, den 7de Del, en Humleplet paa 60 Stænger, er omplantet mod Nord og Vest med Graner, den 8de Del besaaes om Foraaret med Kaalfrø til Udsalg, den har i Foraaret givet 7250 Hvidkaalsplanter og 6800 Grønkaalsplanter foruden eget Brug; derefter beplantes den med Tobak, hvoraf høves 300 Planter. Den 9de Del, 1046 Kv.-Aken, er beplantet med Frugttræer.

Nr. 10. Areal, 3 Tdr. Land, er opdyrket Lørvemuld og Engbund, $\frac{1}{2}$ med Lerunderlag, Resten har blødt kalkagtigt Underlag. Lødden er drænet 4—5 Fod dybt med 9 Al. Afstand mellem Grofsterne, Køerne anvendes i en Størrelse af 2—2 $\frac{1}{2}$ —3". Da jeg for 1 $\frac{1}{2}$ Aar siden modtog Lødden, henlaa den uopdyrket med dybe Lørbegrave og Siv og Stærbuske. Efter at være drænet, blev Terrænet jevnet, derpaa gravet, og med Hjulbøren paaførtes fra en Balke i en Afstand af 200 Aken et 6" tykt Lag Ler, hvorefter der gravedes 14—15" dybt. Halvparten er paa denne Maade behandlet til Dato. Inddelingen er i 6 Skifter: Hvede (gjødes), Byg, Rødbrugter (gjødes), Havre, Græs, Helbrak. Besætningen er 1 Ko, 1 Jaar, 1 Foraarsgris. Prækjorden pløjes og harves en Gang; Hvedestubben pløjes om Efteraaret til Byg, 2 Skifter med Vaarsæd. Brakjorden graves 2 Gange, Rødbrugtstiftet graves og gjødes om Efteraaret og atter om Foraaret, hvilket gjentages, naar Køerne ere optagne. Til Hvede er anvendt 12 Læs Staldgjøbning samt 8—10 Læs til Rødbrugterne.

Paa 4 Skpr. Land er avlet 4 Tdr. 3 Skpr. Hvede og 2 $\frac{1}{2}$ Tdr. Rug.

— 4	—	—	7 Tdr. Foraarsæd.
— 2	—	—	52 Tdr. Roer og Gulerødder.
— 4	—	—	1 Læs Hø.

4 Skpr. Land ere besaaede med Staldføder.

De afgroede Kaal- og Roehlade indsamles, ituskeres og salttes i store Tønder. Roen har daglig faaet 1 Pd. Hørfremel og 1 Skp. Roer, Hø en Gang daglig. Grisen har fortæret 10 Tdr. Kartofler og Gulerødder. Af Smør er solgt 54 Pd.

Nr. 11. Areal, 5 Tdr. Land, hvoraf 6 Skpr. ere merglede ved Hjælp af Hjulbøren, og det Hele er fuldstændig drænet, Besætningen er 2 Køer og 2 Jaar med Lam. Det ene Æg, omt.

6 Skpr. Land, graves aarlig 2 Spademaal dybt. Der gjødes i Drakken med 600 Pbd. fødsforsur Kalk, til Byg med Staldgjøbning. Avlen er 10 Edr. Vintersæd, 12 Edr. Byg, 11 Edr. Havre, 5 Læs Hø, 12 Edr. Gulerødder. Der er opfødt 6 Edr. Korn samt de avlede 12 Edr. Gulerødder. Solgt et Par Edr. Høvede og 6 Edr. Havre samt 2 Halvottinger Smør i Sommer til Dato, men den ene Ko er Overløber og den anden er en 2aarig Kvie. Slaaet 6 Favne Sten i de sidste 2 Aar, hvilke ere optagne af den kulegravede Jord. Paa det Læg, jeg kulegravede ifjor, har jeg ypperlig Rug og meget ordentlig Høvede, endfskjønt Jorden langt fra er Høvedejord.

Nr. 12. Arealen er omtrent 2½ Edr. Land, som er saft Ler, men uden Sten. Drakken graves 2 Gange paa 14 Tommers Dybde og hakkes 2 Gange med et Gaffeljern i samme Dybde; dog sidste Gang graves til Vintersæden. Jeg har kun en Ko, men kunde iaar med Lethed fodre tvende. Jeg graver, som omtalt, Ruglæget 2de Gange og hakker det 2de; til Foraarsæd graves om Efteraaret i samme Dybde, om Foraaret hakkes den paa 14 Tommers Dybde, Sæden saaes, og den nedrives med en stor Jernrive, den tromles da med en Haandtromle; alt dette gjør jeg alene. Om Vinteren triller jeg min Gjøbning ud paa Stykket til Staldfodring og Kartofler, og den Gjøbning, jeg samler om Foraaret, fører jeg ud paa Drakken. Sidste Aars Avl var 2 Edr. Høvede, 3 Edr. Rug, 5 Edr. Byg, og 7 Edr. Havre, altsaa 17 Edr. Korn samt omtrent 2½ Læs Kløverhø og Raigræs. Koens Vinterfoder var sidste Aar, Hø 3 Gange daglig, 2 Gange Pakkelse med Grut og 2 Gange Palm. Resten af Tiden anvendes til Smedearbejde, saa jeg ofte maa udsøre Gravning om Ratten. Kone og Børn ere mig behjælpelige i Marken; jeg er 61 Aar og har 13 Børn.

Nr. 13. Arealen er 1 Ede. 2 Skpr. Haven er 5250 Kv.-Alen. En Del af Jorden er merglet, firax efter jeg kjøbte Puslet. I Haven dyrkes Kaalplanter, dels til eget Brug dels til Salg. Rugen saaes i Halvbrak, og 2 Læg ere Kløver og Græs. Jeg holder kun en Ko. Halvbrakken pløjer jeg først, hvorefter jeg graver den med 15 Tom. Dybde med en Spade med stort Blad, da jeg syntes, at almindelige Spader vare for smaa. Jeg graver til al Foraarsæd samt Rodvarter; i det Læg hvori er Kartofler, blev ¼ Del gravet i en Alens Dybde til Prøve, deri saaedes Gulerødder, der længe stode som om de vilde gaa ud; men nu staa de endog bedre end dem i Haven. Hele Haven graves 1 Gang, noget endog 2 Gange, da den Jord, hvori Kaalplanterne findes, efter deres Salg besaaes med Runketroer, Turnips og Kaalrabi, et Stykke er besaaget med Sukkerroer, der tegne godt. Drakken gjødes jeg, hvori saaes Rug, saa Kartofler og Rodvarter, hvortil den ene Hjerdepørt gjødes til Gulerødder; Resten belægges med Kartofler, hvormellem plantes Kaalrabi og Stubroer, nogle Kaalrabi maale nu 16½" i Omfang, saa de ville iil November opnaa en god Størrelse. I Haven gjødes til Kartofler og Kaalrabi samt til Kaalplanterne. Af Gjøbning kjøber jeg aarligt nogle Læs, Runkegjøbning har jeg bestøvære ikke Raad til at kjøbe. Efter 1½ Skp. Byg avlede jeg 2 Edr. 5 Skpr., efter Blandforn 1½ Skp. kun 14 Skpr.; af Kartofler avler jeg aarligt 14—16 Edr. Sidste Aar avlede jeg endog 40—50 Edr. Kartofler, deraf solgtes 12 Edr.,

medens Resten brugtes i Husboldningen og til Koen og Grisen. Sidste Vinter fodredes Koen uden Korn, men med en Mæsse Gulerødder. Af Gulerødder og Kaastrabi venter jeg laar 70—80 Tdr. Jeg lejer lidt Landevejsgræs. Af Palmen forbruges Rug-, Byg- og Havre-Palm til Foder, desuden 2 Læs Hø. Koen faar sjeldent Korn men en Mæsse Rodfrugter, ligesaa Grisen. Sukkerødderne gives ogsaa Kreaturerne og lade til at være gode. Jeg solgte i Aar Dverglkartofler for 3 Rd. 3 Mk.; undertiden sælges lidt Læggekartofler. Af Kaaflanter solgtes af 15 Kv.-Alen for 14 Mk., og da Stykket bag efter tilsaebes med Bulmeurt, der solgtes til Apotheket for 9 Mk. 8 St., saa havde disse 18 Kv.-Alen givet Indtægt for 23 Mk. 8 St. I Fritiden laver jeg Gulvmatter, som sælges i Odense. Jeg er 60 Aar, er svagelig og har 4 Børn, saa vi ere i Alt 6 Personer.

Nr. 14. 1 Td. $4\frac{1}{2}$ Stp. Land, dels Sand dels Leer og Tørvejord. Af dette har jeg forvandlet de 4 Stp. Land med Tørvegrave paa 3—5 Al. Dybde, til Agerjord, og det kun med min Hjulbør, kjendt jeg maatte hente Jylbet paa Naboens Grund. Det Pele er fuldstændig merglet og paaført Grus eller Ler, alt eftersom Trangen var; ligeledes er Alt drænet. Jorden er inddeelt i 4 Lag, 1 til Rug og Hvede, 1 til Byg, 1 til Græs, og 1 dyrkes med Hør, Kær, Hamp og Kartofler samt Stalfoder og Gulerødder. Der holdes 1—2 Køer, 2 Faar og 1—2 Svin. Den Jord der tilsaas, pløjes; hvorimod det Lag, som benyttes til Rodfrugter, graves, men kun et Spademaal, da den ingen dybere Bearbejden taaler. Jorden faar rigelig Gjødning dels Staldgjødning, dels og Latrin, tillige benytter jeg Gjødningsvand, ligesom jeg for at forsøge Gjødningsmassen anvender Stalsodring og hvert Aar kjober 2—3 Læs Hø. — Sidste Aars Avl var 4 Tdr. $5\frac{1}{2}$ Stp. Rug, 1 Td. $6\frac{1}{2}$ Stp. Hvede, 5 Td. 7 Stp. Byg, 15—16 Tdr. Kartofler, 10 Tdr. Kær, 6 Tdr. Gulerødder og 2 Pbd. Hør. — Køerne komme ind fra Kl. 9 om Formiddagen til Kl. 4—5 hele Sommeren; $1\frac{1}{2}$ Stp. Land benyttes til Grøntfoder, der blandes med Grut og Pakkelse. Foruden det Hjemmeavlede kjoebes Klid, Svinemel og Hørfeskager, af hvilket hver Ko daglig faar 1 Pbd. foruden en Del Kaafl, der avles i Haven. Af Hvede solgtes 12 Stp. men ellers intet af de andre Kornsorter; Hørren tilberedte jeg selv og lod den være til Lærred, hvoraf der solgtes, hvad vi ikke selv brugte. Af Smør solgtes 5—6 Halvottinger. Om Vinterastenerne stryges Simes.

Nr. 15. 12,127 Kv.-Alen, hvoraf Halvdelen har Lerunderlag, Resten Grus, Sand og Smaasten. Marken har jeg indhegnet med Tjørn og drænet hele Lodden med 1100 Rør, men disse kunde ikke komme mere end 1 Alen; saa i tørre Aar have de skadet mere end gavnet, senere lagde jeg Sæminer, de gjøre bedre Jyldest. — Befætningen er 1 Ko. — Pele Jordlobden graves i 2 Spademaals Dybde og nogle Afdelinger 2 Gange for at rense den. Røddingsvand har jeg i mange Aar anvendt foruden Gjødningen, og i de senere Aar har jeg kjøbt Benmel. Avlen i Hjør var 7 Tdr. 2 Stp. Byg, 5 Stp. Kommen, samt Hvidkaal og Kaastrabi. 3 Aar har jeg tilsaet 864 Kv.-Alen med Sukkerør og Turnips, 500 Kv.-Al. med Hvidkaal og Kaastrabi, alt til Koen. Da mit Foder ikke faar til, maa jeg hvert Aar kjoibe Palm. Det eneste jeg i Aar

har solgt, er 11 Skp. Kommen, desuden Raalplanter, hvoraf jeg hvert Aar har en lille Indtægt.

Nr. 16. Areal et 1 Td. 6 Skpr. Land, hvoraf 2 Skpr. er Lørvemuld, Resten flødt rødt Ler; Jorden er drænet og merglet, Lørvemulderne ere ligeledes dræncede til 9 Fods Dybde, og paaført Høld til 5 Fods Dybde. Jorden er indelt i 7 Skifter: 1) Havre eller Blandkorn, 2) Kartofler, gjødes, 3) Vintersæd, mest Hvede, 4) Gulerødder, gjødes, 5) Byg, mest Grabet, 6) Kløver til Slæt, 7) Græsning. Besætningen er 1 Ko og 1 Kvie, 2 Faar uden Lam, 2 Foraarsgrise. 2 Skpr. Land af 2det Aars Græsning pløjes og harves i Aug.—Septbr., 4 Skpr. Land med Baarsæd paa sædvanlig Maade, 2 Skpr. med Vintersæd nedbarves. 5 Skifter graves om Efteraaret og om Foraaret til Gulerødder, alt et Spademaal dybt. En Del af Gjødningen opløses i Vand og udbæres paa 2det Aars Græsning og ogsaa en Del paa 1ste Aars. Til Hvede er i Fjor anvendt 100 Pd. sur kafforsur Kalk som Høstgjødning.

Paa 1 Skp. Land avlet	2 Tdr. 5 Skpr. Hvede.
" 1 —	2 — " — Rug.
" 2 —	4 — 1 — Grabet Byg.
" 2 —	4 — 7 — Blandkorn.
" 2 —	19 — " — Kartofler.
" 2 —	60 — " — Gulerødder.
" 2 —	omtrent 80 Pbd. Kløverhø.

Koen fodres om Sommeren 4 Timer om Dagen og hele Natten paa Stald med Landvejsgræs; Kvien hele Sommeren paa Stald. Grisene fodres med de udlyndede Gulerødder. Fra Septbr. bruges Gulerødstoppen til Kreaturen, faaren i Hælfelse. Koen faar fra midt i Oktbr. til midt i Maj daglig: 1½ Skp. Gulerødder, 2 Pbd. Maltspirer, ½ Pbd. Klib, og indtil Jul en Del Raal og Gulerødstop; siden daglig et Foder Hø, helt Foder bruges ikke. Ansøgeren har Hustru og 7 Børn. Jordboden kjøbes for 9 Aar siden, som Udflod til en yderst forsømt Gaard; den havde i 7 Aar været besaaet uden nogenfinde at have være brallet eller gjødet og bar kun Tidser og Ukrudt. Derfor har en Gravning i kun 1 Spademaal Dybde vist sig utilstrækkelig, indtil en bedre Gjennemgjødning gjør det øverste Jordlag mere muldet. Paa Grund af Familiens Størrelse og Gjaldb har der hidtil ikke været anvendt Meget til Indkjøb af Kunstgjødning. Der lægges Bind paa at fremkalde en hyggelig Have og at opøfle Frugttræer.

Nr. 17. Areal et 5½ Td. Land: siden 1866 er Jorden bleven dreven ved Hjælp af Køerne og Spaden, hvis Aarsag jeg skaffede mig Bogn, Plov, Harve o. s. v., siden den Tid har jeg ubelukkende drevet Jorden med Køerne. Jeg har haft den Glæde at se Fremgang i min Avl ved den Drift, saaledes at jeg, medens jeg før avlede 5—6, sidste Aar avlede 11—12 Følb.

Nr. 18. Areal et omtrent 6 Tdr. Land Agerjord, men af en let sandmuldet Beskaffenhed med Sandunderlag; den er for 14 Aar siden bleven merglet. Besætningen er 2 Køer, i Reglen 2 Faar med Lam og 1 Svin. Jorden behandles med Køerne; Gjødningen anvendes til Rug, ligesom der ofte, naar Festlighed gives, kjøbes Gjødning af nærboende jordløse Husmand. Avlen er i Almindelighed 8 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 8 Tdr. Havre og 1 Tdr

Hø, i indværende Aar 3 Læs. Til Vinterfodringen anvendes foruden Høet, 3—4 Tdr. Havre og 6 Tdr. Svinemel. Familien bestaar af 7 Personer, saa der sælges Intet uden Smør.

Nr. 19. Jordblokken er 4 Tdr. Land der er fæstet; dette mængdes, og i 1867 begyndte jeg at anvende Gravning, hvilken er fortsat i de følgende 4 Aar. For at fjerne den Rængde Sten, der fremkom, kulegravede jeg et Stykke paa 4 Skpr. Land. Jorden trængte i høj Grad til Gjødning, hvorfor jeg kjøbte en Del Græs der dels anvendtes til Staldfodring, dels til Hø. Som en Folge heraf kunde der fodres 4—5 Køer, af hvilke 2—3 solgtes i Foraaret, saasom Græsningen ikke strakte til mere end 2—3 Køer og 2 Faar. Paa denne Maade tilvejebragtes en betydelig Gjødningsmasse: Straaet vorde stærkt, men endnu har Kornproduktionen ikke været betydeligt større end tidligere. Med Høer har jeg i Fjor gjort Forsøg, hvilket lykkes over Forventning, saa at jeg nu vil forsøge Dyrkning af flere Handelsplanter. Jeg har nu faaet anskaffet et Trækkesøj til Køerne, samt en let Plov og Harve. Af Jordblokken er nu 3½ Td. Land gravede og i dette Efteraar haaber jeg at faa Resten gravet og rensat. Til Avlsredskaberne medgik 40 Rd.

Nr. 20. Arealen er 3 Tdr. 3 Skpr. Land, Sandmuld og Løveeng; det er fuldstændig merglet og drænet. Jorden er inddelt i 7 Skifter, hvoraf der i Brakken dyrkes Gulerødder, Kartofler og Grøntsoder, der opfodres paa Stald. Besætningen er 2 Køer, 1 Faar og 1—2 Svin. Jorden er i de sidste 2 Aar bleven behandlet med Spade i 14 Lommers Dybde, og en Skp. Lend er kulegravet til Forsøg. I 1870—71 er avlet omtrent aarlig 22 Tdr. Korn, nemlig 8 Tdr. Rug, 7 Tdr. Byg og 7 Tdr. Blandkorn. 3 Aar er Avlen 15 Traver Rug, 8 Traver Byg og 9 Traver Blandkorn, samt et Læs Agerhø og 2 Læs Enghø. I 1871 avledes 15 Tdr. Gulerødder, 15 Tdr. Kunketroer og 6 Tdr. Kartofler og indværende Aars Avl vil være endnu bedre. Til Vinterfoder er anvendt alt Blandkornet og noget af Rugen, ialt omtrent 10 Tdr. 3—400 Pd. Olielager foruden 16 Lpd. Svinemel. Da Familien bestaar af 6 Personer, kan Korn ikke sælges, hvorimod 4—5 Halsottinger Smør. Køerne ere ogsaa benyttede til Sædens Indavlning.

Nr. 21. Arealen er 3½ Td. Land med Byggeplads og Have; heraf er det Halve merglet, Agrene være højryggede men de ere jevne. Besætningen er 2 Køer, 1 Faar, 1 Gris. Om Efteraaret pløjes ¼ af Grønjorden til Staldfodring og Hø; til Hø graves 1 Skp. Land 12—14" dybt, til Rodfrugter graves ligeledes ¼ af Braklagget om Foraaret. Alt pløjes og harves med Køerne ligesom al Rjørsel forrettes med dem. Avlen var 2 Tdr. Hvede, 6 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 8 Tdr. Blandkorn, 10 Tdr. Havre ialt 28 Tdr. 4—5 Lpd. Høer, 8 Tdr. Kartofler, 1—2 Læs Hø. Af Græsning er 1 Td. Land lejet samt 200 Favne Vejgræs. Køerne faa ugentlig 3 Skpr. Korn, 2 Vinter Hø daglig, desuden 1 Læs Kløverhø, 4 Tdr. Havre og 1 Td. Svinemel. Familien er 9 Personer.

Nr. 22. Jeg er født i en Fæstgaard paa F. . . Gods, vi vare 13 Søffende, saa deraf fulgte for en Del, at jeg maatte finde mig i en mindre Stilling, og da jeg havde nydt en tarvelig Opdragelse samt tidlig var vænnet til Arbejde, kunde jeg vel finde mig heri, men

hvad jeg ikke godt kunde finde mig i, var det Afhængighedsforhold, hvori jeg skulde staa til den Gaardmand, som pløjede min Jord. For 19 Aar siden købte jeg det Hus, som jeg endnu beboer, der har et Tilligende af $4\frac{1}{2}$ Td. Land geom. M. og maatte for Pløjearbejde forrette 40 Dages Arbejde, ja kunde tilsidst endda vanskeligt staa det udført. Disse Arbejdsdage skulde som sædvanlig udføres i den travleste Sommertid, saa jeg udenfor dette vanskelige kunde tjentene noget til min Familie, og Jordlobben ved den Behandling kun gav et tarveligt Udbytte; sjelden kunde jeg avle 20 Tdr. Korn, selv om det Meste af Lobben var tilsaaget. Omfider købte jeg mig en Hest og, skjøndt dette var lige saa fordelagtig som at arbejde for Pløjning, saa mærkede jeg dog snart, at den tærede for meget; jeg tog da fat paa Spaden, kulegravede et Læg, min Jord er inddelt i 6 Læg, altsaa omtrent $5\frac{1}{2}$ Stp. Land, besaaede den med Kartoffer der gave et tilfredsstillende Udbytte, saa jeg straks kunde se mit Arbejde blive belønnet; nu har jeg kulegravet 4 Læg, og gennemsnitlig avlet 25 Tdr. Kartoffer. Arbejdet har jeg for Størstedelen kunnet udføre i Vinterhalvaaret, sjelden er jeg bleven færdig før Maj; jeg har da besaaet det sidste Stykke med Gulerødder eller Kunstetroer ubertiben ogsaa lidt før. Tillige har jeg hvert Aar opgravet 50—60 Læs Sten, som strax bliver brugt til Afsløvning. Afgrøden var sidste Aar: 1) Paa det i Fjor kulegravede Stykke: 25 Tdr. Kartoffer, 10 Tdr. Gulerødder. 2) Efter Kartoffer gjødet og saet Rug, avlet 8 Tdr. 3) Derefter Byg, avlet 10 Tdr. Siden følger Blandingsæd og Havre, som nu først i Aar er saet i den kulegravede Jord og hvortil jeg har brugt 200 Pd. Kunstgjødnng, heri saet Græs til Udlæg. Besætningen er 1—2 Køer og en lille Vlænder-Hest, hvormed jeg besørger min Kjørsel og tilsaarer om Foraaret; Brakjorden behandler jeg med Spaden. Kreaturerne haldfodres om Sommeren om Natten og om Middagen; fra en nærliggende Skov hentes en Del Græs til dem, og ved alt dette har jeg bragt min Avl op fra 18—20 Tdr. til 35 Tdr. Korn samt 30 Tdr. Rodfrugter. Jeg har i Avisen set den Paastand fremsat, at det kun kunde være formuende Husmænd, der kunde indføre Spadekulturen, dette er dog ikke Tilfældet, thi jeg er ikke formuende, og har ingen Savn følt i min Fortjeneste ved denne Kultur, thi dette Arbejde kan jo udføres i Vinterhalvaaret, hvor man ofte savner Arbejde.

Nr. 23. Arealen er 4 Tdr. Land, der overalt er merglet og paa de nødvendige Steder drænet, jeg holder 2 Køer, 1 Kalv og 2 Svin; Jorden har jeg nu i 8 Aar pløjet og behandlet med mine Køer uden nogen Hjælp. Avlingen var sidste Aar: Rug 8 Tdr. 2 Stpr., Hvede 1 Td. 6 Stpr., Byg 10 Tdr., Blandform 10 Tdr. 3 Stpr., 4 Læs Hø, 7 Pbd. Hør, 4 Tdr. Kartoffer samt 2 Stpr. Bitter. Af mine 2 Køer har jeg solgt for 66 Rd. 4 Mk. Smør sidste Aar endvidere solgt 1 Td. Rug, 1 Td. Hvede, 3 Tdr. Byg samt Hø, i Alt for en Sum af 105 Rd. Familien er 6 Personer.

Meyer & Henckel's kemiske Fabriker.

Fabrik:

Udsalg:

Vesterbrogade Nr. 252.

St. Kjøbmagergade Nr. 52.

Kjøbenhavn.

Meyer & Henckel's „flydende Smørfarve“

har det Fortrin fremfor alle andre hidtil benyttede Smørfarvnings-Midler, at den farver Smørret ensartet, og med en Farve, der paa det nøjagtigste svarer til den naturlige Farve; den benyttes derfor paa de største indenlandske og svenske Mejerier og har endog fundet Indgang i andre smørproducerende Lande, navnlig Rusland.

Meyer & Henckel's „flydende Ostefarve“

anvendes paa lignende Maade som hjemmelavet Ostefarve ved at sættes til Ostemælken umiddelbart før man tilsætter Løben. Ved Tilsætning af Skummetmælks-Ost tilsættes omtrent 2 Draaber for hver 8 Pd. (4 Potter) Mælk.

Til Sødmælks-Ost bruges noget mere af Farven; hvis man ønsker at give Osten en stærkere Farvetone, tilsættes Farven lidt rigeligere.

Meyer & Henckel's „Aseptin“

er det bedste Conserveringsmiddel for saagodtsom alle Madvarer, som Mælk, Fløde, Blod, Snppe, Kjødfars o. s. v.; det tilsættes i en ringe Mængde, og forhindrer fuldstændig Forraadnelse og Gjæring.

Meyer & Henckel's Maltextract i Saftform

(tilberedt nøjagtig efter Justus v. Liebig's Methode) er et værdifuldt Lægemiddel mod Aandedrætsbesværigheder, Hæshed, Hoste og deslige.

Meyer & Henckel's „Pakfarver“.

Disse udmærkede Pakfarver faaes i alle Couleurer, og vi garantere, at enhver Husmoder ved at følge den trykte Brugsanvisning kan farve ligesaa smukt som en Farver. Enhver Forhandler af vore Pakfarver har Prøvekort med 60 forskellige farvede Prøver af Tvist, Uld og Lærred.

Meyer & Henckel's kemiske Fabriker

meddele Oplysninger i alle kemisk-tekniske Spørgsmaal.

Post-Adresse: „Meyer & Henckel, Kjøbenhavn“.

Hovedkontor og Udsalg:

52, Kjøbmagergades Materialhandel 52

MEYER & H